

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ระเบียบวิธีวิจัย

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีผลต่อการฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลในกรุงเทพมหานคร" ผู้วิจัยใช้ ทฤษฎีและแนวความคิดต่อไปนี้ เป็นแนวทางและเป็นกรอบในการศึกษา

ทฤษฎีการกระทำทางสังคม (Theory of social action)

Reeder (1971 : 1 - 7) ได้สรุปการกระทำของบุคคลต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในสังคม นั้น มีรูปแบบที่แสดงออกได้ 4 รูปแบบ คือ

- 1) ความคิดเห็น (opinions)
- 2) อารมณ์หรือความรู้สึก (sentiments)
- 3) การคาดคะเนพฤติกรรม (hypothetical action)
- 4) พฤติกรรมที่แสดงออก (gross behavior)

แต่เหตุผลที่จะแสดงการกระทำหรือไม่กระทำสิ่งใดนั้น ไม่ได้จำกัดกับปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัยประกอบกัน ซึ่ง Reeder ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำของบุคคล ดังนี้

1) ปัจจัยดึงดูด (pull factors)

- เป้าหมาย (goals)
- ความเชื่อที่สืบทอดกันมาแต่ดั้งเดิม (belief orientation)
- ค่านิยม (value)
- นิสัยและขนบธรรมเนียมประเพณี (habit and customs)

2) ปัจจัยผลัก (push factors)

- ความคาดหวัง (expectation) เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่ได้คิดหรือหวัง และกระทำในสิ่งที่เขาต้องการ
- ข้อผูกพัน (commitments)
- การบังคับ (force)

3) ปัจจัยสนับสนุน

- โอกาส (opportunity)
- ความสามารถ (ability)
- การสนับสนุน (support)

ทฤษฎีการจูงใจ (Theory of Human Motivation)

A.H. Maslow ได้คิดค้นทฤษฎีการจูงใจขึ้น โดยมีสมมติฐานอันเป็นสาระสำคัญๆ 3 ประการคือ

1. ตราบใดที่มนุษย์ยังมีชีวิตอยู่ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการตลอดเวลา ไม่มีที่สิ้นสุด
2. ความต้องการของมนุษย์ที่ได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะไม่เป็นการจูงใจ
3. ความต้องการของคนจะมีลักษณะสูงไปหาต่ำตามลำดับ จึงเรียกว่า “ลำดับขั้นของความต้องการจำเป็น” (Hierarchy of Needs)

Maslow (1943 : 370-398) ได้แบ่งแรงจูงใจไว้ตามลำดับความเข้มข้นแห่งความต้องการเป็น 5 ระดับดังนี้

1. ความต้องการทางร่างกาย (*Physiological Needs*) ความต้องการทางร่างกายนี้ถือได้ว่าเป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน (*Basic Needs*) ของมนุษย์ เป็นความต้องการเกี่ยวกับปัจจัยในการดำรงชีวิต อันได้แก่ความต้องการเกี่ยวกับปัจจัยในการดำรงชีวิต ซึ่งได้แก่ความต้องการที่สำคัญดังนี้

- ต้องการอาหารสำหรับรับประทาน
- ต้องการน้ำสำหรับดื่ม
- ต้องการอากาศสำหรับหายใจ
- ต้องการที่อยู่อาศัย
- ต้องการเครื่องนุ่งห่ม
- ต้องการยารักษาโรค
- ต้องการที่จะสืบพันธุ์หรือต้องการปลดปล่อยความรู้สึกทางเพศ

2. ความต้องการความปลอดภัย (*Security or Safety Needs*) เมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับการบำบัดแล้ว ความต้องการของคนก็ได้ระุดหยุดลงเพียงแค่นี้ สุขภาพที่ดี ความปลอดภัยจากภัยอันตราย ตลอดจนความมั่นคงในด้านอาชีพการงานเป็นจุดสูงสุดของความปรารถนาอย่างหนึ่งของคน เป็นความต้องการที่มีความจำเป็นถัดจากความ

ต้องการทางร่างกาย คนเราย่อมมีความต้องการตรงกันในเรื่องนี้เสมอ โดยไม่จำกัดเวลา และสถานที่

3. **ความต้องการทางสังคม (Social or Belonging Needs)** ความต้องการทางสังคมเป็นความต้องการของคนที่เกิดขึ้น หลังจากที่มีความพอใจในสิ่งที่ช่วยจรรโลงชีวิตคนเราให้มีกินมีใช้ และมีความมั่นคงปลอดภัยแล้ว ความต้องการทางด้านนี้ที่สำคัญๆ ก็คือ ความต้องการที่จะเป็นหมู่เป็นพวกในการทำงาน ซึ่งเป็นความต้องการให้สังคมหรือหน่วยงานที่เราไปทำงานยอมรับว่ามีความสำคัญในชุมชนหรือหน้าที่คนหนึ่ง นอกจากนั้นยังมีความต้องการที่จะให้เพื่อนร่วมทางยอมรับรู้ความสำคัญของตน และต้องการความรักความปรารถนาดีจากเพื่อนร่วมงาน ความต้องการทางสังคมที่กล่าวมานี้ จะทำให้สมาชิกในชุมชนมีความไว้วางใจกัน (Trust) พุดจากันอย่างเปิดเผยและ ตรงไปตรงมา (Open and Frank) ซึ่งจะช่วยให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกัน (CO-Operation) ปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ตราบใดที่สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกว่าตนไม่ได้รับการยกย่องว่าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ขาดการยอมรับความสำคัญและความปรารถนาดีจากเพื่อนร่วมงาน หรือผู้นำชุมชนแล้ว เมื่อนั้นเขาจะเริ่มมีท่าทีต่อต้าน (Resistant) ไม่ให้ความร่วมมือ (Uncooperative) และเป็นปฏิปักษ์ (Antagonistic) ต่อองค์กรซึ่งนับว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานต่างๆ ให้บรรลุเป้าหมายโดยส่วนรวมเป็นอย่างยิ่ง

4. **ความต้องการที่จะมีความภาคภูมิใจ (Esteem or Egoistic Needs)** ถ้าความต้องการทั้ง 3 ประการที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ได้รับการสนองตอบแล้ว ยังไม่มีทีท่าว่าจะเป็นการเครื่องกระตุ้น ให้มีพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมกิจกรรมที่ดีได้แล้ว จะต้องมาพิจารณาถึงความต้องการที่สำคัญ อีกอย่างหนึ่งคือ ความต้องการที่จะมีความรู้สึกภาคภูมิใจ ซึ่งแยกได้เป็น 2 ประการคือ

4.1 **ความต้องการที่เกี่ยวกับศักดิ์ศรีของตัวเอง (Self-Esteem)** ความเชื่อมั่นในงานและความเป็นอิสระแก่ตัวเอง (Independent) ความรู้ความสามารถของตน (Achievement)

4.2 **ความต้องการในเรื่องชื่อเสียง (Reputation)** สถานะทางสังคม (Social Status) และการยกย่องนับถือ (Recognition)

ความต้องการดังกล่าวนี้ เป็นความต้องการของคนเกี่ยวกับเรื่องเกียรติภูมิ (Prestige) เป็นสำคัญ นับว่าเป็นความต้องการที่ออกจะเป็นความปรารถนาของคนส่วนใหญ่

5. ความต้องการที่จะมีความสำเร็จในชีวิต (*Self-realization or Self-actualization*) ความต้องการด้านนี้เป็นความต้องการที่ตระหนักถึงศักยภาพ (*Potentiality*) ของงาน การที่มีโอกาสพัฒนาตัวเอง (*Self-Development*) ให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ และทั้งที่จะมีโอกาที่จะสร้างสรรค์ความคิดอ่านให้กว้างขวางออกไป ความต้องการเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นความต้องการด้านอุดมคติ (*Ideal Needs*)

ความต้องการทั้งหมดนี้ แสดงเป็นภาพปิรามิดได้ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 แสดงความต้องการตามทฤษฎีของ Maslow

ที่มา สุพัชรา สุภาพ, การบริหารงานมีประสิทธิภาพ (เล่ม 2), 2540 : 15

ความต้องการของมนุษย์ดังที่ปรากฏในภาพ มีความสำคัญต่างกันออกไป ความต้องการระดับล่างมีความสำคัญและความจำเป็นสำหรับชีวิตมากกว่าระดับบน ถ้าสมาชิกหรือคนงานในหน่วยงานได้มีการบำบัด เฉพาะความต้องการทางร่างกายและความมั่นคง

ปลอดภัย โดยไม่ได้รับการเหลียวแลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความต้องการทางสังคมหรือทางด้านความสำเร็จในชีวิตแล้ว จะทำให้ประสิทธิภาพหรือการทำงาน การเข้าร่วมงานลดน้อยลงไป เพราะกำลังขวัญ (Morality) ของคนทำงานไม่สูงเท่าที่ควร

ทฤษฎีของ Maslow ดังกล่าวเป็นการจัดลำดับความต้องการของมนุษย์เช่นเดียวกันหมด ซึ่งอาจไม่เป็นความจริงเสมอไป เพราะความปรารถนาของมนุษย์ก็แตกต่างกันแล้วแต่บุคคล แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีดังกล่าวก็ทำให้เข้าใจในพฤติกรรมและความต้องการของมนุษย์ได้อย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นประโยชน์มากในการที่จะสามารถคาดหวังพฤติกรรมของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ได้

Herzberg กับคณะ (อ้างใน สุพิศรา สุภาพ, 2538:151) ได้กล่าวถึงเรื่องตัวจูงใจ (Motivators) ซึ่งมีผลต่อความพอใจ (Hygiene Factors) และหากพอใจก็จะมีแรงจูงใจให้เกิดการปฏิบัติ

แรงจูงใจ

แรงจูงใจ คือ การชักนำให้บุคคลอื่นปฏิบัติตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ด้วยการใช้คำพูด การเขียน หรือการพยายามทำให้เกิดความต้องการที่จะปฏิบัติตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งบุคคลจะปฏิบัติตามน้อยเพียงไร ขึ้นอยู่กับความต้องการ (สุพิศรา, 2540 :74)

ความต้องการนี้มี 2 ประการคือ

1. ความต้องการทางกาย เป็นความต้องการในสิ่งที่จำเป็นแก่ชีวิต เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม ความสนุกสนาน การขับถ่าย ความต้องการทางเพศ ความหิว ความกระหาย
2. ความต้องการทางจิต เป็นความต้องการที่อยากให้สังคมยอมรับ ให้เกียรติ ให้ความรัก ให้ความเมตตา เป็นต้น

สิ่งเร้า

สิ่งเร้า เป็นสิ่งที่มากระตุ้นให้เกิดการสนองตอบ ไม่ว่าจะเป็นทางกายหรือทางใจ จนมีการ กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม

สิ่งเร้า มีอยู่ 2 ประเภทคือ

1. สิ่งเร้าภายใน เป็นเรื่องอวัยวะต่างๆ ในร่างกายที่มีการหด ขยาย บีบตัว เกร็ง เป็นต้น

2. สิ่งเร้าภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมภายนอกที่จับต้องได้หรือจับต้องได้หรือจับต้องไม่ได้ มองเห็นได้ หรือมองไม่เห็นไม่ได้ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ คน ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ค่านิยม ประเพณี เทคโนโลยี กฎหมาย เป็นต้น

สิ่งเร้าต่างๆ นี้ จะผ่านกระบวนการสัมผัส (Sensation) จาก ตา หู จมูก ลิ้น สัมผัส มากๆ เข้า จะเกิดการรับรู้ (Perception) แล้วอาจทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการตอบสนอง ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ 2.2 แสดงความสัมพันธ์ของสิ่งเร้าต่อการแสดงพฤติกรรม
ที่มา เหมือนภาพที่ 2

ทฤษฎีไร้ระเบียบ (Anomie)

Merton (อังโน สุพัทตรา สุภาพ, 2539:133-137) ได้กล่าวถึงโครงสร้างของสังคมบางอย่าง ที่ก่อให้เกิดความกดดันและขัดแย้งต่อบุคคล ในกลุ่ม จนทำให้พฤติกรรมไม่เป็นไปตามกฎของสังคม ซึ่งเป็นผลให้เกิดความไม่เป็นระเบียบในสังคม โดยมีตัวแปรผัน (variables) 2 อย่างคือ

1. จุดหมายปลายทางวัฒนธรรม (cultural goals) ที่สังคมในขณะนั้นยึดมั่น และนำไปปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันซึ่งจุดหมายปลายทางนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของสังคมและสภาพแวดล้อม และถ้าหากลักษณะของสังคมและสภาพของสังคมเปลี่ยนแปลงไป จุดหมายปลายทางวัฒนธรรมอาจเปลี่ยนได้ เป็นค่านิยมของสังคมส่วนใหญ่ยึดถือปฏิบัติในขณะใดขณะหนึ่งว่าเป็นสิ่งถูกต้อง เช่น สมัยก่อนสังคมไทยถือว่าเกียรติสำคัญกว่าเงิน ความซื่อสัตย์มีค่าต่อการคบหาสมาคมคนจะได้ดีจะต้องเข้าวัดอยู่กับพระให้พระอบรม ฯลฯ แต่ในสังคมปัจจุบันเรายำเรื่องเงิน เรื่องวัตถุมากกว่าเรื่องอื่นๆ ตลอดจนบ้่าว่าทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการหาความสำเร็จ ฉะนั้นบุคคลจึงพยายามดิ้นรนต่อสู้เพื่อเสริมสร้างฐานะของตนให้มั่นคงโดยอาศัยวัตถุเป็นเครื่องวัดเช่นใครมีเงินมากกว่า บ้านใหญ่กว่า แหวนเพชรใครเม็ดใหญ่กว่า ใครสามารถส่งลูกไปเรียนเมืองนอกมากกว่า ฯลฯ บุคคลจึงถูกบีบให้พยายามไขว่คว้าในสิ่งที่ตนมุ่งหวังเพื่อเลื่อนฐานะ หรือเพื่อการยอมรับของสังคมบางคนเมื่อทำดีไม่ได้ก็จะทำชั่ว เพราะเงินจะทำให้ได้

มาซึ่งอำนาจและตำแหน่ง ค่านิยมแบบนี้ แพร่หลายในสังคมที่เป็นประชาธิปไตย เช่น ไทย สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น เป็นต้น

2 วิธีการต่างๆ ที่สังคมได้กำหนดไว้ให้บุคคลปฏิบัติตาม (institutionalized means) เป็นการกำจัดเสรีภาพให้อยู่ในขอบเขต หรือห้ามการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นการปฏิบัติคุณธรรมต่างๆ ที่สังคมต้องการหรือยอมรับ เช่น มีระเบียบวินัย เคารพผู้อาวุโส ซื่อสัตย์ ขยันขันแข็ง อดทน อดกลั้น ฯลฯ เป็นการชี้แนวทางให้บุคคลปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้ เพื่อให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบไม่ยุ่งเหยิงสับสน และถ้าใครปฏิบัติตามอุดมคตินี้ ชีวิตก็จะประสบความสำเร็จและได้ในสิ่งที่คาดหวัง เช่น ขยันเรียนสูงๆ ก็จะได้งานตำแหน่งดีมีเกียรติ หรือขยันทำงานอย่างสม่ำเสมอด้วยความซื่อสัตย์สุจริต จะได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง หรือทำดี สังคมยกย่องสรรเสริญ มีทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งสังคมจะส่งเสริมโดยการเปิดโอกาสให้ทุกคนมีความก้าวหน้าในชีวิตด้วย การศึกษาและการทำงาน

ซึ่งในสังคมปัจจุบัน มีปัญหา เรื่องจุดหมายปลายทางหรือเป้าหมายกับวิธีการที่สังคมกำหนดเพราะทั้ง 2 อย่างเป็นเรื่องที่มนุษย์กำหนดขึ้นมา เช่น ถ้าตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะชนะการแข่งขันฟุตบอลให้ได้ (มิใช่เป็นการชนะตามเกมกีฬา) วิธีการอาจจะเป็นไปโดยมิชอบ เช่น กระแทกคู่แข่ง ชก ไขศอก เข่า ฯลฯ หรือถ้าเป็นมวยปล้ำก็ใช้วิธีการสกปรกให้คู่แข่งล้มตายจากสภาพดังกล่าว ความตึงเครียดเกิดจากความต้องการจะชนะให้ได้ ทั้ง ๆ ที่ผู้เล่นรู้ว่ามิมีเกณฑ์ที่จะต้องปฏิบัติ แต่ไม่ทำเพราะอยากที่จะชนะ (ตามเป้าหมายที่วางไว้) การตั้งเป้าหมายเพื่อความสำเร็จในทางที่ไม่ถูกต้อง อาจจะทำให้เกิดการเสื่อมเสียทางศีลธรรม เหมือนอย่างสังคมอเมริกันปัจจุบันที่เน้นเป้าหมาย (cultural goals) ความสำเร็จในรูปของเงิน โดยไม่เน้นวิธีการที่สังคมกำหนด (institutionalized means) ซึ่งเงินนั้นนอกจากจะใช้ซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค และยังเป็นเครื่องส่งเสริมอำนาจด้วย เงินถูกเปลี่ยนรูปให้เป็นสัญลักษณ์ของเกียรติภูมิและบารมี และชั้นสังคมที่สูงขึ้น เป็นต้น

จากความสัมพันธ์ของตัวแปรที่กว้างมาข้างต้นนั้น ช่วยให้เราเข้าใจการปรับตัวของบุคคลในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งมีอยู่ 5 ประเภท ซึ่งจะแสดงให้เห็นในตารางต่อไปนี้ เป็นการแสดงว่าเมื่อใดบุคคลจะยอมรับหรือไม่ยอมรับจุดหมายปลายทางที่สังคมกำหนด (cultural goals) และเมื่อใดที่บุคคลยอมรับปฏิบัติตามหรือไม่ยอมรับปฏิบัติตามวิธีการที่สังคมกำหนด (institutionalized means)

- + = ยอมรับ
- = ไม่ยอมรับ
- ± = ไม่ยอมรับสิ่งที่มีอยู่และใช้สิ่งใหม่แทน

การปรับตัวของบุคคล

แบบแผนการปรับตัว	จุดหมายปลายทาง <i>cultural goals</i>	วิธีการ <i>institutionalized means</i>
1. ปฏิบัติตาม (conformity)	+	+
2. แหวกแนว (innovation)	+	-
3. เจ้าระเบียบพิธี (ritualism)	-	+
4. หนีโลก (retreatism)	-	-
5. ทำทลาย (rebellion)	±	±

1. ปฏิบัติตาม (conformity) เป็นการยอมรับปฏิบัติตามจุดหมายปลายทางและวิธีการที่สังคมกำหนด โดยการยอมรับกฎเกณฑ์และนำไปปฏิบัติ เพื่อต้องการประสบความสำเร็จ หรือทำตามที่สังคมเห็นว่าถูกต้องโดยมีความพึงพอใจในสิทธิหน้าที่ของคน ตลอดจนมีการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลอื่นตามสังคมกำหนด ซึ่งบุคคลประเภทนี้จะมีมากที่สุด มิฉะนั้นแล้วสังคมจะตำรงอยู่ไม่ได้ โดยมีสถาบันต่างๆ ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน และตัวแทน จะพยายามให้บุคคลปฏิบัติตามระเบียบวินัย เพื่อสิทธิและหน้าที่ของบุคคล ให้ดำเนินการไปในทางที่ถูกที่ควรและให้สังคม มีความเป็นระเบียบ เช่น ไครมาก่อนได้ก่อน หรือเป็นนักเรียนก็ต้องแต่งเครื่องแบบของโรงเรียน

2. แหวกแนว (innovation) เป็นการปรับตัวแบบที่ เน้นในเรื่องเป้าหมายของความสำเร็จ (success goal) ด้วยวิธีการใดก็ตามที่จะให้ได้เงินและอำนาจ ไม่ว่าจะเป็นการผิดกฎหมาย ผิดระเบียบแบบแผนใดก็ตาม เป็นการเน้นในเรื่องจุดหมายปลายทาง (cultural goals) มากกว่า วิธีการต่างๆ ที่สังคมกำหนด (institutionalized means) ที่เป็นเช่นนี้เพราะสังคมเน้นเรื่องวัตถุนิยมมากเกินไป คนมีเงินได้รับการยกย่องสรรเสริญ ตลอดจนบุคคลไม่มีโอกาสได้รับความสำเร็จเท่าเทียมกัน คนยากจนย่อมมีโอกาสน้อยกว่าคนมั่งมีในหลายๆด้าน เช่น โอกาสในการศึกษา การอยู่ดีกินดี การอบรมสั่งสอนดี ระเบียบวินัยดี ควบคุมตัวเองดี สิ่งแวดล้อมดี ฯลฯ โอกาสที่ได้รับความสำเร็จจึงยากลำบาก เมื่อทำดีไม่ได้ก็จะออกมาในรูปแบบชั่ว เช่น เป็นนักเลงอันธพาล หลอกหลวง ปล้นสะดม เป็นต้น ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ผิดระเบียบและก่อความไม่สงบเรียบร้อยแก่สังคม และมักจะปรากฏเสมอว่า ชนชั้นต่ำหรือยากจน กระทำผิดมากเพราะเหตุดังกล่าว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนฐานะดีจะไม่กระทำความผิดเพราะชนชั้นสูงมั่งมีอาจจะกระทำความผิดเพราะแรงกดดัน (pressure) บางอย่างที่ทำให้บุคคลต้องกระทำเพื่อความสำเร็จ ซึ่งจะพบเห็นเสมอในพวกอาชญากรผู้ดี (white collar crime) เช่น นายธนาคาร หรือข้าราชการที่ให้ตำแหน่งในทางทุจริต เพื่อสร้างความร่ำรวยให้แก่ตัวเอง อาชญากร

ผู้ดีนี้ทำการฟ้องร้องยาก เพราะทำได้แนบเนียนและมีอิทธิพลสูงพอที่จะทำให้ไม่ต้องถูกสอบสวนหรือสอบสวนส่วนมากก็ไม่มีควมผิดเพราะหลักฐานอ่อนหรือไม่มีพยานหลักฐาน

อย่างไรก็ตาม จากข้อเท็จจริงสถิติอาชญากรรมนั้นมีมากในชนชั้นต่ำหรือยากจน เพราะเน้นเรื่องความสำเร็จในรูปของเงินมาก แต่โอกาสที่จะบรรลุผลสำเร็จมีน้อย แม้จะทำตามระเบียบตามที่สังคมกำหนดก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ จึงกระทำการฝ่าฝืนระเบียบเพื่อให้ได้มาซึ่งเงินและความสำเร็จต่างๆ เพราะโครงสร้างของชั้น (คนมั่งมีกับคนจน ข้าราชการผู้น้อยกับข้าราชการผู้ใหญ่ พ่อค้ากับกรรมกร ฯลฯ) จำกัดโอกาสที่จะประสบความสำเร็จหรือมีทรัพย์สินเงินทอง เพราะทุกคนไม่อาจจะเป็นราชา (every man is not a king) หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งบุคคลไม่มีโอกาสสร้างความสำเร็จเท่าเทียมกัน แม้บุคคลจะพยายามทำดีที่สุดก็ตาม พฤติกรรมฝืนระเบียบจึงเกิดขึ้น

3. *เจ้าระเบียบพิธี (ritualism)* เป็นบุคคลที่ปฏิบัติไปตามวิธีการที่สังคมกำหนด ไม่อยากทำอะไรที่ฝ่าฝืนไปจากระเบียบแบบแผนกฎเกณฑ์ที่วางไว้ โดยอาจจะเป็นคนที่ไม่มีความทะเยอทะยานหรือกลัวจนไม่กล้าทำอะไร หรือไม่ก็เป็นคนดีที่ไม่อยากจะทำผิดหรือมีความผิด เป็นบุคคลที่คล้ายๆกับพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ปรัชญาของบุคคลพวกนี้มักจะออกมาในคำพูดที่ว่า “ไม่อยากจะไปยุ่งเกี่ยวกับ” หรือ “ขอปลอดภัยไว้ก่อนดีกว่า” หรือ “อย่าตั้งความหวังไว้สูงจะได้ไม่ผิดหวัง” ความคิดแบบนี้ทำให้มีความเชื่อมั่นว่า ความทะเยอทะยานมีแต่ความทุกข์ และในขณะที่มีความคิดว่าการไม่หวังอะไรจะเป็นสุขและปลอดภัย ปรากฏการณ์เช่นนี้มีเสมอในสังคม ซึ่งอาจจะเป็นไปได้ว่าบุคคลนั้นต้องการความมั่นคงในตำแหน่ง กลัวว่าถ้าทำอะไรผิดจะถูกไล่ออกหรือถูกสอบสวนลงโทษ หรือไม่ก็เป็นบุคคลที่ไม่มีพรรคไม่มีพวก ไม่มีความคิดริเริ่ม ขรภาพ ฯลฯ เป็นการเอาตัวรอดด้วยวิธีทำตามกฎหรือกระทำความดี ซึ่งจะพบเห็นมากในชนชั้นต่ำที่กำลังเปลี่ยนเป็นชนชั้นกลาง (low middle class) โดยชนชั้นนี้จะสอนเด็กให้ยึดมั่นในระเบียบกฎเกณฑ์ หรือกระทำในสิ่งที่ถูกที่ควร เพื่อจะได้มีโอกาสเลื่อนชั้นขึ้นไปไม่ตกต่ำไปกว่าเดิม ซึ่งการยอมรับอย่างจริงจังเกินไปอาจจะทำให้เกิดความตึงเครียดทางด้านจิตใจได้ หรือบังเกิดความกลัวตลอดเวลา จนกลายเป็นคนไม่กล้าแสดงความคิดเห็นอะไร หรือคิดแต่ระเบียบมากไปจนไม่กล้าทำอะไรนอกเหนือจากที่ถูกสั่งให้ทำได้

4. *หนีโลก (retreatism)* เป็นพวกที่ไม่ยอมรับจุดหมายปลายทางและวิธีการที่สังคมกำหนด เป็นการปรับตัวที่ผิดไปจากค่านิยมทั่วไป และมีบางคนปรับตัวในทางที่ผิดธรรมดาไม่ได้เป็นไปตามบรรทัดฐานที่กำหนด เช่นพวกที่สังคมรังเกียจ บุคคลอันธพาล ขอทาน ติดยาเสพติด พิษสุราเรื้อรัง

การปรับตัวแบบนี้ จะปรากฏเสมอในพวกที่มีความหวังสูงหรือต้องการประสบผลสำเร็จในชีวิตแต่วิธีการที่สังคมกำหนดเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จดังกล่าว หรืออาจจะเป็นผู้ที่พยายามทำดีแต่ไม่ได้ดี เช่น อยากมีการศึกษาแต่โอกาสไม่ให้ อยากมีความสุขในชีวิตแต่ครอบครัวแตกแยก อยากรวยแต่ฐานะต่ำต้อย ฯลฯ จึงทำให้ผิดหวัง เมื่อโลก เมื่อความทดลอง เมื่อสังคม ที่มีแต่การเห็นแก่ตัว ชิงดีชิงเด่นกัน หรือเห็นแก่พวกพ้อง ฯลฯ ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งในค่านิยมใจ 2 ประการ คือความรู้สึกในด้านศีลธรรม อยากปฏิบัติตามวิธีการที่สังคมกำหนด แต่กระทำให้ไปในทางที่ขัดต่อระเบียบกฎเกณฑ์เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จ และมาถึงจุดๆ หนึ่งที่ตัดตัวเองออกไปจากสังคม ไม่สนใจโยคีในชีวิต ยอมแพ้ (defeatism) หนีต่ออุปสรรคของชีวิต หนีจากสังคมซึ่งอาจจะออกมาในรูปสนใจหมกมุ่นจนผิดปกติธรรมดา เช่น สะสมแสตมป์ ถู้อะไหล่รถ เชื้อถู้อากาศศาสตร์ โสยศาสตร์ ฝึกล้าง เทวดา สะสมพระเครื่อง ฯลฯ บางคนอาจจะแก้ปัญหาด้วยการดื่มของมึนเมา เสพเฮโรอีน กินยาระงับประสาท หรือกระตุ้นประสาทจนเกินขนาดเป็นอันตรายแก่ชีวิต หรือบางคนก็จงใจฆ่าตัวตายด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อหนีโลกที่เขาเห็นว่าให้ความสุข ความหวังแก่เขาไม่ได้

5. ทำทลาย (rebellion) เป็นพวกที่ ชอบการเปลี่ยนแปลงแก้ไขใหม่ ต้องการปรับปรุงโครงสร้างทางสังคมเสียใหม่ เพราะไม่พอใจในโครงสร้างเดิมที่เขาเห็นว่าไม่ดีพอ ไม่มี ความเท่าเทียมกัน จึงพยายามจะหาวิธีการหรืออุดมการณ์ใหม่ เช่น ลัทธิเสรีประชาธิปไตยกับ คอมมิวนิสต์ ซึ่งผู้ยึดมั่นในลัทธิดังกล่าวจะกระทำในรูปแบบระเบียบ ถ้าลัทธิที่เขายึดมั่นไม่มีใช้ใน สังคมที่เขาเป็นสมาชิกอยู่เขาก็จะพยายามให้ทุกคนกระทำตามสิ่งที่เขาเห็นว่าดี เช่น คอมมิวนิสต์พยายามล้มล้างนายทุน ผู้ก่อการร้ายพยายามทำลายความเชื่อและศรัทธาของ ประชาชนต่อรัฐบาล ด้วยการแทรกซึมบ่อนทำลายสงครามนอกแบบ สงครามกองโจร ปฏิวัติ ก่อการจลาจล เป็นต้น การทำทลายบางอย่างก็เป็นพฤติกรรมที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม เช่น พวก ฮิปปี้ที่ชอบแต่งกายสกปรกรกรุงรัง มีเสรีภาพในเรื่องเพศ ชีวิตไม่มีระเบียบแบบแผน ชอบสูบกัญชา เสพยาเสพติด ฯลฯ เป็นการสร้างวัฒนธรรมรอง (subculture) ในกลุ่มคน ซึ่งวัฒนธรรมรองของพวกนี้ ขัดกับวัฒนธรรมใหญ่ในหลายเรื่อง

การทำทลายบางอย่างก็เป็นการไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม เช่น พวกปัญญาชนหรือในพวกนักเขียนที่ละเว้นไม่สนใจบางอย่างและให้ความเห็นบางอย่าง เช่น ไม่ใส่ใจความยิ่งใหญ่ของคนบางคน ไม่สนใจจะเอาอกเอาใจเจ้านาย ไม่สนใจจะทำตามระเบียบกฎเกณฑ์บางอย่างที่เห็นว่าไม่ถูกต้องและไม่จำเป็นต้องทำตาม หรือพยายามละเว้นโดยใช้วิธีการนุ่มนวล เช่น นิสิต นักศึกษาชายไว้ผมยาว เป็นการท้าทายว่าสังคมมีระเบียบวินัยมากเกินไป เขาจะทำตามที่เขาพอใจเลยปล่อยผมให้ยาวตามความพอใจของเขา หรือพวกศิลปิน เช่นนักเขียนภาพสมัยใหม่ที่ระยะแรกๆถูกวิพากษ์วิจารณ์มากว่าเป็นการแหวกแนวเกินไปไม่รู้เรื่อง แต่ต่อมากคน

จึงยอมรับ เพราะอะไรใหม่หรือแหวกแนวไปกว่าเก่าๆ ในระยะแรกอาจจะได้รับการต่อต้าน เพราะมนุษย์ มักจะเคยชินกับสิ่งที่ตนคุ้นเคย จึงยากที่จะให้ยอมรับในทันทีทันใดได้

เมื่อกล่าวถึง การไว้ระเบียบ ก็คงต้องรู้จัก การจัดระเบียบทางสังคม ซึ่งหมายถึง การทำให้เกิดความมีระเบียบในสังคมมนุษย์ เมื่อสังคมมีระเบียบ สังคมก็จะเกิดความสงบ มั่นคง ถาวร และสมาชิกของสังคมสามารถดำเนินชีวิตของตนไปได้ ทุกสังคมจึงต้องมีการจัดระเบียบทางสังคม ถ้าไม่มีการจัดระเบียบทางสังคม สังคมมนุษย์ไม่สามารถคงสภาพอยู่ได้ ทุกสังคมมีการจัดระเบียบทางสังคมในหลักการใหญ่ๆ คล้ายกัน แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียด (งามพิศ สัตย์สงวน, 2538 : 84-87)

การจัดระเบียบทางสังคมเป็นกระบวนการที่มีขอบเขตกว้างมาก เป็นกระบวนการที่ครอบคลุมปรากฏการณ์สังคมหลายอย่าง เริ่มจากการจัดให้มีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ หลายอย่างเพื่อให้สมาชิกของสังคมยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกัน กฎเกณฑ์ต่างๆ เหล่านั้น คือ บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ เมื่อมีการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมขึ้นแล้ว จำเป็นต้องมีการสนับสนุนให้สมาชิกของสังคมปฏิบัติตามบรรทัดฐานเหล่านั้น นอกจากบรรทัดฐานทางสังคมแล้ว สังคมยังสร้างกฎเกณฑ์อื่นๆ ขึ้นมาสนับสนุนบรรทัดฐานอีกหลายอย่าง เช่น ระบบค่านิยม ความเชื่อทางสังคม อุดมการณ์ ระบบสัญลักษณ์ และสถาบันทางสังคม นอกจากกฎเกณฑ์ต่างๆ เหล่านี้แล้ว การจัดระเบียบทางสังคมยังเกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ผูกพันอยู่กับสถานภาพ และสถานภาพเกี่ยวข้องกับบทบาทอย่างใกล้ชิด เมื่อพูดถึงการจัดระเบียบทางสังคม จึงจำเป็นต้องกล่าวถึงหัวข้อย่อยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การจัดระเบียบทางสังคมที่สำคัญ ดังนี้

บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) คือ แบบแผนพฤติกรรมที่เป็นที่คาดหวังของสังคม เป็นมาตรฐานที่สมาชิกของสังคมถูกคาดหวังให้ปฏิบัติตาม จึงเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป

บรรทัดฐานทางสังคม ทำให้การกระทำทางสังคมระหว่างคนจำนวนมากเป็นไปได้ แม้ไม่ รู้จักกันก็ตาม ทำให้สมาชิกแต่ละคนของสังคม ทำกิจกรรมประจำวันของเขาได้โดยไม่ต้องตัดสินใจมากกว่า ในแต่ละช่วงเวลาเขาจะต้องทำอะไรบ้าง และทำอย่างไร หน้าที่ของบรรทัดฐานจึงอยู่ตรงนี้คือลดความจำเป็นที่จะต้องตัดสินใจในสถานการณ์ทางสังคมต่างๆ ที่คนต้องเผชิญและมีส่วนร่วม ถ้าปราศจากบรรทัดฐานทางสังคม สมาชิกแต่ละคนของสังคมคงต้องเผชิญกับปัญหาในการตัดสินใจตลอดเวลาว่าจะทำอย่างไร ในสถานการณ์ทางสังคมประเภทต่างๆ ซึ่งบางครั้งอาจผิดพลาดมากบ้างน้อยบ้าง บรรทัดฐานทางสังคม ทำให้สมาชิกแต่ละคนของสังคมทำ กิจกรรมต่างๆ ของเขาไปได้ โดยไม่ต้องคิด เพราะทำจนเคยชินกลายเป็นนิสัยและบางอย่างกลายเป็นประเพณีไป

วิถีชาวบ้าน (*Folkways*) เป็นมโนภาพที่ ชันเนอร์ เป็นผู้สร้างขึ้น จากหนังสือมีชื่อของเขาชื่อว่า "Folkways" (1907) (งามพิศ, 2538 :85-87)

วิถีชาวบ้าน คือบรรทัดฐานทางสังคมประเภทที่มีความสำคัญน้อยในสังคม ทั้งนี้ เพราะการทำผิดวิถีชาวบ้านจะมีผลกระทบต่อสังคมโดยส่วนรวมน้อย วิถีชาวบ้านตามความหมายของชันเนอร์ หมายถึงพฤติกรรมที่คาดหวังว่าปัจเจกชนจะทำหรือไม่ทำอะไรในสถานการณ์ต่างๆ ประจำวัน

แม้วิถีชาวบ้านเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่สำคัญน้อย แต่มันมีประโยชน์มาก สำหรับคนจำนวนมากที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ในแต่ละวัน คนเหล่านั้นสามารถดำเนินชีวิตของตนไปได้และมีการกระทำทางสังคมต่อกันได้ ก็เพราะมีวิถีชาวบ้านเป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อกัน วิถีชาวบ้านจึงเป็นพฤติกรรมที่คนจำนวนมากเห็นว่าเหมาะสม ถูกต้องในสถานการณ์นั้นๆ วิถีชาวบ้านเป็นพฤติกรรมที่มีขอบข่ายกว้างขวาง ครอบคลุมพฤติกรรมด้านต่างๆ ของสังคมไว้เกือบหมด เช่น การแต่งกาย การพูดจาปราศรัยกัน การปฏิบัติต่อกันระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อย และมารยาททางสังคมต่างๆ แม้แต่พฤติกรรมการใช้รถยนต์ของคนในสังคม ก็เป็นวิถีชาวบ้านด้วยเช่นกัน

วิถีชาวบ้านเกิดขึ้นเองโดยไม่ได้วางแผนล่วงหน้า เกิดจากการที่ในตอนแรกๆ มีการทดลองพฤติกรรมหลายประเภท ในที่สุดคนจำนวนมากเห็นว่าแบบแผนพฤติกรรมนั้นๆ เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ และยอมรับพฤติกรรมเหล่านั้น พฤติกรรมนั้นจึงกลายเป็นนิสัยหรือความเคยชิน เมื่อคนจำนวนมากเห็นว่าเหมาะสม วิถีชาวบ้านนั้น จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไป

เมื่อวิถีชาวบ้านไม่ได้เกิดจากการวางแผนไว้ล่วงหน้า จึงบอกที่มาของวิถีชาวบ้านแต่ละอย่างไม่ได้ ไม่มีใครบอกได้ว่าวิถีชาวบ้านแต่ละอย่างเกิดขึ้นเมื่อใด เช่น การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำในงานศพ การรดน้ำในพิธีแต่งงานหรืองานศพ ยิ่งกว่านั้น พฤติกรรมของวิถีชาวบ้านแต่ละอย่างจะถูกคาดหวังไว้ไม่เท่ากัน เช่น ในสังคมไทยผู้หญิงถูกคาดหวังให้ประพฤติดัวเรียมเรียบร้อย โดยเฉพาะในเรื่องการพูดจาและความสัมพันธ์ทางเพศ โดยทั่วไปวิถีชาวบ้านมักอยู่ได้นานถาวร แต่บางอย่างอาจสูญหายไปได้

วิถีชาวบ้านมีหน้าที่สำคัญในการกำหนดพฤติกรรมมนุษย์อยู่ไม่น้อย วิถีชาวบ้านจะกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมบางอย่างหรือไม่ให้มีพฤติกรรมบางอย่าง ซึ่งมีผลทำให้ปัจเจกชนต้องทำตาม พฤติกรรมการใช้รถยนต์ของบุคคล จึงเป็นวิถีชาวบ้าน เป็นความเคยชินที่บุคคลถือปฏิบัติกันมา จนบางครั้งเกิดความรู้สึกเฉยๆ ไม่เห็นว่าการฝ่าฝืนกฎจราจรเป็นความผิด เป็นความไร้ระเบียบของสังคม หากแต่เป็นปกติวิสัยของชาวบ้านทั่วๆ ไปถือปฏิบัติ

ทฤษฎีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (*The Deviant Behavior Perspective*)

พจนานุกรมทางสังคมศาสตร์ได้บรรยายไว้ว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นพฤติกรรมที่แตกต่างหรือฝ่าฝืน หรือขัดแย้งกับมาตรฐานที่สังคมยอมรับ หรือวัฒนธรรมภายในระบบกลุ่มสังคมนั้น (Gould And Kolb, 1964:196) และพจนานุกรมทางพฤติกรรมศาสตร์ ได้กล่าวไว้ว่า ความเบี่ยงเบน คือ การที่บุคคลมีลักษณะแตกต่างหรือผิดไปจากบรรทัดฐานสังคม ลักษณะที่แตกต่างอันได้แก่ ทศนคติ มาตรฐานทางศีลธรรม และพฤติกรรมที่สามารถมองเห็นได้ชัด เป็นต้น (Walman, 1973:98)

สุพัตรา สุภาพ (2539:9) กล่าวถึง ทฤษฎีพฤติกรรมเบี่ยงเบน (*The Deviant Behavior Perspective*) ว่า แนวความคิดของทฤษฎีนี้เชื่อว่า พฤติกรรมหรือสถานการณ์ใดๆ ที่มีการเบี่ยงเบนจากบรรทัดฐานของสังคมนั้น อาจเกิดจากวิธีการอันชอบธรรมที่ใช้กันอยู่ มีลักษณะเป็นอุปสรรคต่อเป้าหมายของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เช่น เด็กยากจนโอกาสที่จะได้รับการว่าจ้างในการทำงานน้อย เพราะต้องการศึกษา ต้องทักษะ ฯลฯ พวกเขาเหล่านี้อาจจะมารวมตัวกันเป็นกลุ่มวัฒนธรรมย่อยของตน และยอมทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มของตน เพราะอยากเป็นพวกเดียวกับกลุ่ม เช่น เสพยาเสพติด ลักขโมย แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าคนที่มีโอกาสจำกัดทุกคนในการประกอบอาชีพจะต้องกลายเป็นผู้กระทำผิดเสมอไป เพราะจะต้องมีแรงจูงใจบางอย่างเช่นหากกลุ่มยกย่องคนทำผิด หรือเพื่อนเป็นพวกมีงานอาชีพบุคคลนั้นก็มิบรรยายกาศที่ จูงใจไม่น้อยให้กระทำผิด

พาร์สัน (Talcot Parsons) เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความเบี่ยงเบนว่า สังคมมีความคาดหวังร่วมกัน เป็นแนวทางกว้างๆ ที่เราควรกระทำตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ การที่บุคคลละเมิดบรรทัดฐานนั้น ประกอบด้วยองค์ประกอบคือ ตัวผู้กระทำผิด สถานการณ์ขณะนั้นอำนวยให้ และแรงจูงใจที่จะผลักดันให้เกิดการกระทำผิด (Thio, 1983 : 4)

นอกจากนี้งานวิจัยทางสังคมศาสตร์และจิตวิทยาส่วนมากมักกล่าวถึงความซับซ้อนของกลุ่มของสังคม และในกลุ่มสมาชิกที่ซับซ้อนจะนำไปสู่การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่แตกต่างกัน ซึ่งรวมถึงกลุ่มวัฒนธรรมย่อยด้วย อะไรเป็นความเบี่ยงเบน คำตอบของแต่ละสถานการณ์และแต่ละสังคมจะให้เกณฑ์คำนิยามหรือจำแนกชั้นที่แตกต่างกัน การกระทำบางอย่างที่ผู้กระทำบางคนกระทำ จะได้รับการพิจารณาว่าเบี่ยงเบนหรือไม่ ความเบี่ยงเบนเป็นการนิยามที่กำหนดโดยสังคม ต่างวัฒนธรรมอาจกำหนดต่างกัน นั่นคือการกระทำซึ่งสมาชิกในองค์กรใดองค์กรหนึ่งถูกตำหนิ หรือได้รับการประณาม บางทีบางสังคมก็ระบุว่า พฤติกรรมบางอย่างเป็นความเบี่ยงเบน ทั้งๆที่ได้เป็นอันตรายต่อสังคมนั้นจริงๆ (Olsen, 1978:230)

จากความแตกต่างระหว่างบรรทัดฐานของสังคมหนึ่งกับสังคมหนึ่งนั้น ทำให้สมาชิกแต่ละแห่งมองโลกไม่เหมือนกัน และกำหนดความหมายให้แก่วิถีทางการดำเนินชีวิตผิดแผกแตกต่างกันไป เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกจำนวนมากในสังคมเริ่มตั้งข้อสงสัยในความสมเหตุสมผล และความถูกต้องชอบธรรมของระเบียบสังคมและกฎเกณฑ์ที่ใช้เพื่อรักษาระเบียบนั้น รากฐานของมันและอำนาจที่ผูกมัดสมาชิกไว้ก็จะสั่นคลอน ข้อเท็จจริงในสังคมปัจจุบันนี้มีอยู่ว่า กระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ที่ปรากฏอยู่ในการหน้าที่ (Function) ของสถาบันต่างๆ ไม่บังเกิดผลสำเร็จในแต่ละสมัยจะต้องมีคนจำนวนหนึ่งที่ขบขันในกฎความเบี่ยงเบน แม้จะเป็นกรณีที่ผู้กระทำเพียงแต่แสดงโลกทัศน์แบบอื่นตามที่เขาเชื่อ ก็ยากที่จะพ้นไปจากการถูกตำหนิได้เพราะเหตุที่เป็นการทำทลายพื้นฐานของคนทั่วไปที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมา (เสริน ปุณณะหิตานนท์, 2527:137)

เมอร์ตัน (Robert K.Merton) กล่าวว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นการอ้างถึงการกระทำที่ละเมิดหรือเกินเลยไปจากชุดบรรทัดฐานที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติกัน เช่นการไม่ปฏิบัติตามกฎหรือการกระทำของบุคคลที่มีสภาพคล้ายเด็ก หรือการกระทำที่มีลักษณะทำทลายหรือแหวกแนว เช่น พวกปัญญาชน นักวิทยาศาสตร์ นักเขียน ที่ไม่สนใจจะทำตามกฎระเบียบบางอย่างที่เกี่ยวข้อง (Thio,1983:4)

คำว่า “เบี่ยงเบน” หมายถึง คุณสมบัติที่บอกลักษณะบุคคล เช่น บ็อง(Nut) ซอบกอล (Queer) พิลึก (Weird) ชีโกง (Rascal) วิตถาร (Pervert) บ้า (Loony)

เมื่อใดก็ตามที่มีการใช้ถ้อยคำนี้ ซึ่งเป็นการใช้อยู่ในวงกว้างทั่วสังคมแล้ว คำเหล่านี้ก็จะเป็นแทนความหมายในทางบรรทัดฐานอย่างแน่นอน (เพราะเป็นคำบอกลักษณะตรงข้ามกับบรรทัดฐานที่คนธรรมดาทั่วไปใช้) (เสริน ปุณณะหิตานนท์, 2528:164)

โคเฮิน (Albert E.Cohen) เสนอว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นการละเมิดความคาดหวังของสถาบัน (ความคาดหวังที่มีการรับรู้และการมีส่วนร่วม ซึ่งเปรียบเสมือนความชอบธรรมในระบบสังคม) มโนทัศน์เบี่ยงเบน โดยนัยของมัน ก็คือมโนทัศน์ของระเบียบแบบแผนซึ่งเกิดจากการปฏิบัติจนเป็นบรรทัดฐานของสังคมแต่ในทิศทางตรงกันข้าม ความเบี่ยงเบนเป็นส่วนที่แตกต่างไปจากส่วนของการมีส่วนร่วมในกลุ่มที่กระทำตามระเบียบแบบแผน โคเฮิน ให้ข้อคิดเห็นว่าคุณนึกคิดในเรื่องพฤติกรรมเบี่ยงเบนมิใช่เป็นเรื่องที่นักสังคมวิทยาปรุงแต่งขึ้น แต่เป็นข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งของชีวิตสังคม โดยบุคคลในสังคมนั้นเป็นผู้วางขอบข่ายเอาเองว่าการกระทำชนิดใดบ้างที่จัดได้ว่าฝ่าฝืนจากระเบียบกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ยังไม่เป็นการเพียงพอ และการที่จะเข้าใจความหมายของพฤติกรรมเบี่ยงเบนให้แจ่มแจ้งนั้น ควรจะได้รับการพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมด้วยดังต่อไปนี้คือ

1. ระบบสังคมที่บุคคลถือว่า ตนเองเป็นสมาชิกอยู่
2. กฎเกณฑ์ต่อระบบสังคมนั้น
3. พฤติกรรมเบี่ยงเบน ควรจะหมายรวมถึง พฤติกรรมที่ละเมิดกฎของสังคม ได้แก่ พวกเด็กและเยาวชนที่ทำผิดกฎและถูกลงโทษตามเกณฑ์แห่งสังคมนั้นได้กำหนดไว้ ซึ่งพฤติกรรมนี้อาจเกิดจากความบังเอิญหรือความประมาทอันแก้ไขได้ และพฤติกรรมที่เกิดจากนิสัย จิตใจ ที่สะสมมาด้วยเหตุใดก็ตาม แม้จะถูกลงโทษแล้วก็ยังคงกระทำอีก
4. การกระทำที่ถือว่าเบี่ยงเบนนั้น เป็นได้ทั้งการกระทำของบุคคลเดียว หรือของหมู่คณะ (Cohen, 1965:31-37)

สังคมดำรงอยู่ได้เนื่องจากมีระเบียบกฎเกณฑ์ให้สมาชิกปฏิบัติตามแต่การฝ่าฝืนหรือล่วงละเมิดระเบียบสังคมก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติของสังคม ดังนั้นการกระทำผิดกฎหมาย และการฝ่าฝืนจารีตประเพณี หรือการละเมิดศีลธรรมในรูปแบบต่างๆ จึงปรากฏให้เห็นเป็นข่าวบ่อยๆ นักสังคมวิทยาเรียกว่า การกระทำดังกล่าวเป็นการเบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior)

เพราะฉะนั้น ความเบี่ยงเบนจึงเป็นผลตามมาของการตอบสนองของคนอื่นๆ ที่มีต่อการกระทำของบุคคล การที่พฤติกรรมนั้นละเมิดกฎเกณฑ์ทางสังคมยังไม่เพียงพอที่จะกลายเป็นผู้เบี่ยงเบน แต่ยังขึ้นอยู่กับปฏิกิริยาของผู้อื่นในสังคมที่มีต่อผู้ละเมิดกฎ Kitsuse (1962:248) ได้อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของผู้ชมทางสังคม ที่มีผลกระทบต่อความเบี่ยงเบน ซึ่งเกิดจากกระบวนการปฏิสังสรรค์ทางสังคม ดังนี้คือ

ความเบี่ยงเบน ได้รับการพิจารณาในฐานะเป็น “กระบวนการ” ที่ซึ่งสมาชิกของกลุ่มของชุมชนหรือของสังคม

1. ตีความพฤติกรรมในฐานะที่เบี่ยงเบน
2. นิยามบุคคลผู้ซึ่งมีพฤติกรรมดังกล่าวว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนประเภทหนึ่ง
3. นำเขาเหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติต่อในลักษณะที่เหมาะสมสำหรับผู้เบี่ยงเบนประเภทนั้นๆ

จะเห็นได้ว่า การอธิบายของ Kitsuse ได้นิยามความเบี่ยงเบนเชิงสัมพันธ์จากการนิยามของผู้ชม และแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทางสังคมที่นิยามความเบี่ยงเบนเป็น 3 ขั้นตอน โดยให้ความสำคัญแก่ตัวแปรที่ศึกษาในรูป “ขั้นตอน” หรือภาวะเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง ในกระบวนการตามช่วงเวลาต่างๆ ขั้นตอนที่เกิดขึ้นเป็นขั้นตอนต่อเนื่องแต่ละขั้นตอนจะมีเงื่อนไขภาวะสำคัญเกิดขึ้น กระบวนการทางสังคมที่นิยามให้บุคคลกลายเป็นผู้เบี่ยงเบนนั้น จึงไม่

ไข่เกิดจากการละเมิดกฎ แต่เป็นกระบวนการของผู้ชมทางสังคม นิยาม ประทับตรา และปฏิบัติต่อผู้ละเมิดกฎว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน

นอกจากนี้แล้วบรรทัดฐานทางสังคมมิได้มีลักษณะพ้องต้องกันทุกกลุ่ม แต่กลุ่มทางสังคมมีมากมายหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีชุดของกฎเกณฑ์ของตัวเอง และมีความรุนแรงในการลงโทษต่างๆ กัน

การเบี่ยงเบน คือ พฤติกรรมที่กลุ่มหรือสังคมเห็นว่าผิดไปจากบรรทัดฐานคนทั่วไป ก่อให้เกิดการต่อต้าน และลงโทษผู้กระทำผิด การเบี่ยงเบนที่เห็นชัดที่สุดคือ อาชญากรรม หรือการกระทำฝ่าฝืนกฎหมายอาญา เช่น ฆาตกรรม ยาเสพติด ฝ่าฝืนกฎหมายจราจร เป็นต้น และการที่จะระบุว่าพฤติกรรมใดเบี่ยงเบนหรือไม่นั้น ไม่อาจจะระบุได้ตายตัว ทั้งนี้ เพราะว่าการกระทำอย่างหนึ่งสำหรับคนกลุ่มหนึ่งหรือบุคคลสมัยหนึ่งอาจเป็นการกระทำที่เบี่ยงเบน แต่อาจเป็นสิ่งที่ยอมรับของคนอีกกลุ่มหนึ่ง หรือบุคคลสมัยหนึ่ง เช่น เกย์ ในสังคมสมัยก่อนใครเป็น ต้องปกปิดเพราะน่าอับอาย ในปัจจุบัน เกย์ ไม่จำเป็นต้องปกปิดซ่อนเร้นอีกต่อไป สังคมยอมรับและไม่รังเกียจ บางคนได้รับการยกย่องในความสามารถอีกต่างหาก

ผู้เบี่ยงเบนคือใคร คนที่ทำผิดบรรทัดฐานทุกคนคือผู้เบี่ยงเบนหรือไม่ เราจะพบว่าเกือบทุกคนต้องเคยกระทำผิดกฎหมายหรือจารีตประเพณีมาแล้วบ้างไม่มากนักน้อย เช่น การกระทำผิดกฎหมายจราจร ไม่ว่าจะฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจรหรือไม่ข้ามถนนตรงทางม้าลาย จอดที่ห้ามจอด เป็นต้น แต่การกระทำผิดดังกล่าวไม่ได้ทำให้ผู้กระทำความผิดเบี่ยงเบนไปโดยอัตโนมัติ ปัจจัยที่กำหนดว่าใครเป็นผู้เบี่ยงเบนขึ้นอยู่กับสังคมหรือคนอื่นๆ ในสังคมเป็นสำคัญ นั่นก็หมายความว่าบุคคลจะเป็นผู้เบี่ยงเบนก็ต่อเมื่อถูกคนอื่นประณามหรือตีตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบน เช่น ถูกประณามว่าเป็นไอ้หัวขโมย โสเภณี ไอ้ขี้อาย เป็นต้น บางคนเคยกระทำความผิดร้ายแรงอาจไม่ถูกประณามหรือตีตราว่าเป็นผู้เบี่ยงเบนก็เพราะเป็นผู้มีอำนาจ บ้าง เช่นนักการเมืองหรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีอำนาจ ที่ทุจริตคอร์รัปชันที่รู้จักกันทั่วไปในสังคม แต่ก็ยังได้รับการยกย่องในสังคม โดยปฏิภิกิริยาของคนอื่นในสังคมเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดว่าใครเป็นผู้เบี่ยงเบน ดังนั้นการกระทำความผิดกฎหมายจราจรนั้นจะถือว่าเป็นการเบี่ยงเบน เมื่อผู้อื่นในสังคมเห็นว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนกฎและประณามว่าไม่ดี

จากแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน และการแสดงพฤติกรรมของบุคคล จะเป็นผลมาจากทัศนคติของบุคคลต่อเรื่องนั้น มาตรฐานทางศีลธรรมหรือความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ สถานการณ์ในขณะนั้นอำนาจให้มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและแรงจูงใจที่จะผลักดันให้เกิดการกระทำผิด แต่เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวบางประเด็นเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยฉับพลันในสถานการณ์ในขณะนั้น หรือแรงจูงใจซึ่งศึกษาและวัดได้ยาก แต่ปัจจัยดังกล่าวก็เป็นผลมาจาก

ความรู้และทัศนคติของบุคคล ดังนั้น ในการศึกษาว่าบุคคลจะฝ่าฝืนกฎจรรยาบรรณนั้น จะเน้นที่จะศึกษาปัจจัยในด้านความรู้เกี่ยวกับกฎจรรยาบรรณและทัศนคติต่อการปฏิบัติตามกฎจรรยาบรรณ ว่ามีผลต่อการฝ่าฝืนกฎจรรยาบรรณหรือไม่

แนวคิดเรื่องความรู้

1 ความหมายของความรู้ (Knowledge)

พจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) ได้ให้คำจำกัดความของความรู้ว่า เป็นข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับและมีการเก็บรวบรวมสะสมไว้

พจนานุกรม The Lexicon Webster ได้ให้คำจำกัดความของความรู้ว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และโครงสร้างที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือค้นหา หรือเป็นความรู้เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของ หรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์หรือจากรายงานการรับรู้ข้อเท็จจริงเหล่านี้ ต้องชัดเจนและต้องอาศัยเวลา

บloom (Benjamin S. Bloom) นักศึกษาชาวอเมริกา กล่าวว่า ความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะ ระลึกถึงวิธีการและขบวนการต่างๆ หรือระลึกถึง แบบกระสวนโครงสร้าง วัตถุประสงค์ ในด้านความรู้นั้นเน้นในเรื่องขบวนการทางจิตวิทยาของความจำเป็นขบวนการเชื่อมโยงเกี่ยวกับการจัดระเบียบใหม่ (ชม ภูมิภาพ 2516 : 192-193)

จากคำจำกัดความดังกล่าวทั้งหมด กล่าวสรุปได้ว่า ความรู้หมายถึง ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ และรายละเอียดต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับ รวมทั้งสิ่งที่เกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของ และบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์หรือค้นคว้า การรับรู้สิ่งต่างๆ เหล่านี้ ต้องอาศัยเวลาและมนุษย์ได้มีการเก็บรวบรวมสะสมไว้

2 องค์ประกอบของความรู้

ความรู้ประกอบด้วยสิ่งต่างๆ ดังนี้คือ (ชม ภูมิภาพ 2516 : 193)

1. ความรู้เกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ (Knowledge of Specifics) เป็นการจดจำสิ่งต่างๆ อย่างโดดเด่น เป็นการใช้เชื่อมโยงของสัญลักษณ์กับสิ่งที่เป็นรูปธรรม เป็นรากฐานของการสร้างความคิดที่เป็นนามธรรม

2. ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำ (Knowledge of Terminology) เป็นความรู้เกี่ยวกับความหมายหรือสัญลักษณ์ของศัพท์ต่างๆ เป็นข้อความหรือศัพท์ทางเทคนิค

3. ความรู้กับข้อเท็จจริงเฉพาะ เช่น ความรู้เกี่ยวกับชื่อบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ เวลา
4. ความรู้เกี่ยวกับวิถีทางในการจัดการเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะ เช่นความรู้ในการจัดระเบียบการศึกษา การวิจารณ์ รวมถึงวิธีการสืบสวน มาตรฐานในการตัดสินใจเป็นความรู้ที่อยู่กลางระหว่างสิ่งที่เป็นรูปธรรมกับนามธรรม
5. ความรู้ในระเบียบแบบแผนของกลุ่ม (Knowledge of Conventions) เป็นสิ่งที่กำหนดเวลาเอาไว้ โดยข้อตกลงของกลุ่มวงอาชีพ
6. ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มหรือเหตุการณ์ลำดับต่อเนื่อง เป็นความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ
7. ความรู้เกี่ยวกับการจัดแยกประเภท
8. ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์ (Criteria)
9. ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ (Methodology) เช่นความรู้เกี่ยวกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์
10. ความรู้เกี่ยวกับนามธรรมของวิชาด้านต่างๆ ด้านใดด้านหนึ่ง ส่วนมากเป็นทฤษฎี กฎเกณฑ์ เป็นระดับของนามธรรม (Abstraction)
11. ความรู้เกี่ยวกับหลักการและสรุป
12. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง (Theories and Structure) เป็นการรวบรวมหลักการหรือการสรุปเข้าเกี่ยวพันกันเป็นระบบ

แนวคิดเรื่องทัศนคติ

ประกอบด้วยความหมายของทัศนคติ แหล่งที่มาของทัศนคติ องค์ประกอบของทัศนคติ การวัดทัศนคติและทัศนคติที่มีต่องาน ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1 ความหมายของทัศนคติ (Attitude)

เป็นคำที่ใช้กันมากในทางจิตวิทยาสังคม ทัศนคติมีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ Aptus ซึ่งแปลว่า ความโน้มเอียง สำหรับความหมายของทัศนคติที่ใช้กันในปัจจุบัน ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาเรื่องทัศนคติ และให้คำจำกัดความไว้มากมายดังนี้

แกทส์ (Katz 1967:339) ได้ให้คำจำกัดความว่า “ทัศนคติ คือ ความโน้มเอียง (Predisposition) ของแต่ละบุคคล ที่จะประเมินค่าต่อสัญลักษณ์วัตถุ หรือลักษณะบางอย่างตามโลกทรรศน์ของตนเองในอาการของความพอใจหรือไม่พอใจ”

เครทซ์ และครัทช์ฟิลด์ (Kretch & Crutchfield 1984 : 152) ได้ให้คำจำกัดความว่า “ทัศนคติ คือ ผลรวมของกระบวนการที่ก่อให้เกิดภาพการรับรู้ อารมณ์ การยอมรับ และความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive) ซึ่งกระบวนการเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ของบุคคล”

เออร์เนสต์ ฮิลการ์ด (Ernest R.Hilgard 1957 : 214) ได้ให้คำจำกัดความว่า “ทัศนคติ คือ ความรู้สึกครั้งแรกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แนวคิดหรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งในทางเข้าหาหรือหนีออก และเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองในครั้งต่อไปในทางเอเนียงไปในลักษณะอย่างเดิมเมื่อพบสิ่งนั้นอีก”

สำหรับนักวิชาการไทย ที่มีความเห็นเกี่ยวกับทัศนคติเหมือนนักวิชาการกลุ่มนี้ ได้แก่

ณรงค์ สินสวัสดิ์ (2518 : 24) คือการที่บุคคลคิดถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือคนใดคนหนึ่ง หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทำนองที่ว่าดีหรือไม่ สมควรหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526:242) กล่าวถึงทัศนคติว่าเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยา เฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

วัช สแสงจันทร์ (2525 : 65) ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจจะแสดงออกมาในลักษณะใดก็ได้ ทัศนคติที่ดีหรือทัศนคติทางบวก (Positive Attitude) ได้แก่ การแสดงออกในลักษณะที่พึงพอใจ เห็นด้วย ชอบ เป็นต้น ทัศนคติไม่ดีหรือทัศนคติในทางลบ (Negative Attitude) ได้แก่ การแสดงออกในลักษณะที่ไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย ไม่ชอบ เป็นต้น ส่วนทัศนคติแบบกลางๆ (Indifferent Attitude) ได้แก่ การแสดงออกในลักษณะเฉยๆ ไม่ถึงกับชอบหรือเกลียด

ชูชีพ อ่อนโคกสูง (2522 : 38) ให้คำจำกัดความของทัศนคติไว้ว่า คือ ความพร้อมที่จะตอบสนองหรือแสดงความรู้สึกต่อวัตถุ สิ่งของ คน สัตว์ป้อนๆ ตลอดจนสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งความรู้สึกหรือการตอบสนองดังกล่าวอาจเป็นไปในทางที่ชอบ (เข้าไปหา) หรือไม่ชอบ (หลีกเลี่ยงหรือถอยหนี)

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และบุญยิ่ง เจริญยิ่ง (2518:18) ให้คำจำกัดความว่า ทัศนคติ เป็นความรู้สึกที่แสดงออกอย่างมั่นคงต่อบุคคลหรือสภาพการณ์ใดๆ ซึ่งอาจเป็นไปได้ ในทางที่ดี ชัดแย้งหรือเป็นกลางได้ ซึ่งเป็นผลของบุคคลหรือสภาพการณ์นั้นๆ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2528:10) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นลักษณะภายในจิตใจ ส่วนใหญ่แสดงออกทางด้านอารมณ์ หรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทัศนคติ สามารถนำมาใช้ในการทำนายพฤติกรรมของบุคคลได้

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการไทยอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าทัศนคติ เป็นบุคลิกภาพส่วนหนึ่งของบุคคลที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากความรู้ ความคิด และประสบการณ์ ในชีวิต ซึ่งนำไปสู่ความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งเร้าประเภทต่างๆ โดยสามารถวัดได้จาก พฤติกรรมที่แสดงออกทั้งทางการกระทำและการแสดงความคิดเห็น นักวิชาการเหล่านี้ได้ แก่

สวัสดิ์ สุคนธรังษี (2517:11) กล่าวถึง ทัศนคติ คือ ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อ โลกและภาวะแวดล้อมที่ตนอาศัย ทัศนคติเกิดจากการที่บุคคลมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และสิ่งต่างๆ ในสังคม ชีวิตครอบครัวและการศึกษาในโรงเรียน ด้วยการปูพื้นฐานให้บุคคล สามารถกำหนดมาตรฐานไว้ในใจว่า จะปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ ในสังคมได้อย่างไร การประกอบ อาชีพและประสบการณ์ในการทำงานมีส่วนเพิ่มเติมในการสร้างทัศนคติของบุคคลในระยะต่อ มา ด้วยเหตุนี้ บุคคลที่มีถิ่นกำเนิด ฐานะครอบครัว ระดับการศึกษา ลักษณะการประกอบ อาชีพ และการสมาคมต่างกัน จึงมีทัศนคติต่อโลกและสังคมไม่เหมือนกัน เมื่อมีทัศนคติต่าง กัน ความคิดเห็นย่อมต่างกันตามไปด้วย

อุทัย หิรัญโต (2526 : 12) ให้ความหมายของทัศนคติ ว่าเป็นความรู้สึกหรือ ความเห็นของบุคคลหนึ่งที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นไปในรูปของ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดีหรือไม่ดี ทัศนคติมิได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่เกิดขึ้นจากการ มีประสบการณ์ รวมทั้งการอบรมสั่งสอนเมื่อเยาว์วัย ประสบการณ์ที่ประทับใจหรือสะเทือนใจ อย่างรุนแรงหรือ ประสบการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยๆ จนเกิดความรู้สึกฝังใจที่จะยอมรับหรือไม่ยอมรับ

เดโช สวานานนท์ (2512:11) กล่าวว่าทัศนคติเป็นคุณลักษณะหนึ่งของบุคลิกภาพ ที่สร้างขึ้นได้ เปลี่ยนแปลงได้ และเป็นแรงจูงใจที่กำหนดทิศทางของพฤติกรรมของบุคคลที่มี ต่อสิ่งแวดล้อมต่างๆ ดังนั้นทัศนคติจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งที่จะทำให้บุคคลประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในหน้าที่ การงาน หรืออาชีพของตน

เชดคัทท์ โปวาสิณธ์ (2500:9) ให้ความหมายของทัศนคติว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่างๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปในทิศทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบวิธีสังคม ซึ่งทัศนคตินี้จะแสดงออกหรือปรากฏให้เห็นชัดเจนในกรณีที่สิ่งเร้านั้นเป็นสิ่งเร้าทางสังคม

เอนกกุล กริแสง (2531:14) ให้คำจำกัดความของทัศนคติไว้ว่าหมายถึงระบบความคิดความรู้สึกและแนวโน้มของพฤติกรรมที่มีต่อสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งในด้านเกี่ยวกับตัวบุคคล สิ่งของ ความคิดเห็น ทัศนคติเป็นแรงขับที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลซึ่งกระตุ้นให้บุคคลพิจารณาความสำคัญของสถานการณ์ต่างๆ ในสังคม และมีอิทธิพลต่อการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับตน

จากแนวความคิดของนักวิชาการต่างๆ พอสรุปได้ว่า ทัศนคติ คือผลของความรู้สึกทางความคิดที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเอนเอียงไปในทางหนึ่งทางใด เพราะฉะนั้นพฤติกรรมของมนุษย์ก็คือการแสดงออกของทัศนคติของเขา ซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ความรู้ ความคิด ความเชื่อ และการเรียนรู้อันรวมเป็นภูมิหลังของบุคคลนั้นๆ ดังนั้นทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ โดยทั่วไปของบุคคลน่าจะได้รับการปรับให้เป็นไปในทางบวกหรือในทางที่ดี เพื่อเป็นการเสริมแรงกระตุ้นต่อความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ซึ่งหากบุคคลมีทัศนคติ หรือการปฏิบัติตามกฎหมายจรรยา ในทิศทางเห็นด้วยน้อยแล้ว ย่อมมีพฤติกรรมฝ่าฝืนกฎหมายจรรยา

2 แหล่งที่มาและลักษณะของทัศนคติ

แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งที่มาของทัศนคติ มีมากมายหลากหลาย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ฟอสเตอร์ (Foster, 1952 : 119) ได้สรุปว่าทัศนคติเกิดจากมูลเหตุ 2 ประการคือ

1. ประสบการณ์ที่บุคคลมีต่อสถานการณ์ บุคคล หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการได้พบเห็น ค้นเคย ได้ทดลอง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ เรียกว่าเป็นประสบการณ์ทางตรง (Direct Experiences) และโดยการได้ยินได้ฟัง ได้เห็นรูปภาพ หรือได้อ่านเกี่ยวกับสิ่งนั้นๆ แต่ไม่ได้พบเห็น ไม่ได้ทดลองกับความจริงด้วยตนเอง เรียกว่าประสบการณ์ทางอ้อม (Indirect Experiences) เนื่องจากทัศนคติเป็นเรื่องที่เกิดจากการเรียนรู้และการเข้าใจ (Cognition) ดังนั้นบุคคลจึงไม่มี ทัศนคติต่อสิ่งที่เขาไม่เคยมีประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ค่านิยมและการตัดสินค่านิยม เนื่องจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมีค่านิยมและการตัดสินค่านิยมไม่เหมือนกัน แต่ละกลุ่มอาจมีทัศนคติต่อสิ่งเดียวกันแตกต่างกันก็ได้ การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะมีทัศนคติที่ดีหรือไม่ดีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและค่านิยมหรือมาตรฐานของกลุ่มที่บุคคลนั้นดำเนินชีวิตอยู่

ออลพอร์ต (Allport, 1985 : 180) ได้สรุปแหล่งที่มาของทัศนคติว่า มีดังนี้

1. การเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมต่างๆ ของสังคม และนำเอาสิ่งที่เรียนรู้เหล่านั้นมาเป็นรากฐานของทัศนคติ
2. การแบ่งแยกความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์ของตนเอง เช่น เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูมาดีมักมองโลกในแง่ดี
3. ประสบการณ์ที่ได้รับมาจากเดิม แต่รุนแรงในด้านดีหรือไม่ดี เช่น บุคคลที่ทำให้เกลียดมากมีลักษณะอย่างไร ก็มีทัศนคติไม่ดีต่อบุคคลที่มีลักษณะรูปร่างเช่นนั้นด้วย
4. การเลียนแบบ เช่น การที่บุตรเลียนแบบบิดามารดาของตนเมื่อบิดามารดามีทัศนคติต่อบุคคลหรือสถาบันใดสถาบันหนึ่ง บุตรก็มีทัศนคติต่อสิ่งเหล่านั้นด้วย

และนักวิชาการไทย คือ ชูชีพ อ่อนโคกสูง (109-110) ได้กล่าวว่าทัศนคติเกิดจาก

1. บุคลิกภาพของแต่ละคน เช่น คนที่ชอบเก็บตัว เจ้าระเบียบ เชื่อความคิดเห็นของตนเป็นส่วนใหญ่และมีอำนาจเหนือคนอื่น มักจะรับทัศนคติของคนอื่นหรือของกลุ่มอื่นมาเพียงเล็กน้อย จึงมีทัศนคติเป็นของตนเองและไม่อยากให้บุคคลอื่นมีทัศนคติต่างไปจากตน ทำให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อหมู่อื่น บุคคลประเภทนี้มีลักษณะบุคลิกภาพดังนี้

- ขอบวางอำนาจ
- ไม่มีการยืดหยุ่น มักยึดมั่นในกฎเกณฑ์ต่างๆ
- เป็นคนที่เก็บความรู้สึกบางอย่างไว้ เพราะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ของสังคม

2. สื่อมวลชนต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนต์ ฯลฯ ล้วนเป็นสิ่งที่มียุทธพิผลต่อทัศนคติของบุคคลทั้งสิ้น

3. ความต้องการให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนาบุคคลจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่ให้เขาสมปรารถนา ถ้าสิ่งใดทำให้เขาไม่ได้สิ่งที่เขาต้องการก็จะทำให้เขามีทัศนคติไม่ดีต่อสิ่งนั้น

จะเห็นได้ว่าแหล่งที่มาของทัศนคติมักขึ้นอยู่กับกรอบมสั่งสอนจนเกิดการเรียนรู้ รวมทั้งค่านิยมของสังคมและสิ่งแวดล้อมทำให้บุคคลเกิดทัศนคติต่อสิ่งเร้าต่างๆ ในทางที่แตกต่างกัน

นอกจากแหล่งที่มาของทัศนคติแล้ว ลักษณะต่างๆ ของทัศนคติดังนี้

พยอม ดันมณี ได้กล่าวถึงลักษณะของทัศนคติไว้ดังนี้

1. ทัศนคติกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม เมื่อบุคคลมีความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะรู้ได้ด้วยการสังเกตพฤติกรรมที่บุคคลนั้นแสดงออกมา อาจแสดงด้วยคำพูด ท่าทาง ก็ได้
2. ทัศนคติ เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ บุคคลอาจมีความรู้สึกนึกถึงต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในลักษณะที่ซับซ้อนมากเช่น เรารู้ว่าเพื่อนคนหนึ่งชอบเที่ยว เพราะเห็นเขาชอบไปทัศนajerอยู่เรื่อยๆ แต่ถ้าไปซักชวนอาจพบว่ามิชอบแม้มากมาย เช่นถ้าเพื่อนคนนั้นไปด้วยรถที่ไปต้องมีห้องน้ำอยู่ในรถ ซึ่งทัศนคติเหล่านี้ถ้ามองผิวเผินจะไม่พบพฤติกรรมหลายอย่างที่แฝงอยู่ในพฤติกรรมใหญ่
3. ทัศนคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นไปได้ในทางที่ดีหรือไม่ก็ตาม ทัศนคติอาจเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ต่างๆ เปลี่ยนแปลงไป

กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์ ได้กล่าวถึงลักษณะทั่วไปของทัศนคติไว้ว่า

1. ทัศนคติ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ หรือการได้รับประสบการณ์ ไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
2. ทัศนคติ เป็นดัชนีที่ชี้วัดการแสดงพฤติกรรม กล่าวคือ ถ้ามีทัศนคติที่ดี ก็มีแนวโน้มที่จะเข้าหาหรือแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ตรงกันข้าม ถ้ามีทัศนคติที่ไม่ดีก็มีแนวโน้มที่จะไม่เข้าหาโดยการถอยหนีหรือต่อต้านการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ
3. ทัศนคติ สามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลอื่นๆ ได้ เช่น บิดามารดา ไม่ชอบบุคคลหนึ่ง ย่อมมีแนวโน้มทำให้ลูกไม่ชอบบุคคลนั้นด้วย
4. ทัศนคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากทัศนคติเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเรียนรู้ หรือประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ถ้าการเรียนรู้หรือประสบการณ์นั้นเปลี่ยนแปลงไป ทัศนคติดังนั้นก็ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย

จากแนวคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวถึงลักษณะของทัศนคตินั้นจะเห็นได้ว่าทัศนคติเป็น สิ่งกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้จนเกิดความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบต่อ สิ่งนั้นๆ ทัศนคติสามารถถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปสู่บุคคลอื่นๆ ได้ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน

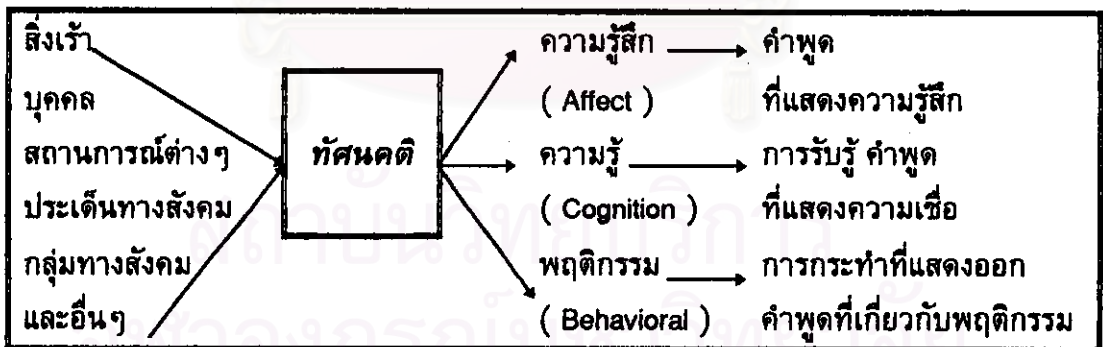
3 องค์ประกอบของทัศนคติ

องค์ประกอบของทัศนคติ 3 องค์ประกอบมีดังนี้ (กนกวรรณ คุ่มวงศ์ 2536:27-28)

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive Component) ซึ่งเป็นเรื่องของความเชื่อ (Belief) การรับรู้ (Perception) ของบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งในทางบวกหรือลบ
2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (Affective Component) เป็นเรื่องของอารมณ์ ความรู้สึก และค่านิยมส่วนตัว ซึ่งมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคลทำให้เกิดทัศนคติในทางใดทางหนึ่งต่อเรื่องนั้นๆ เช่น ชอบหรือไม่ชอบ
3. องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) เป็นความพร้อมหรือแนวโน้มของบุคคลที่จะแสดงออกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทางใดทางหนึ่ง เช่น พร้อมที่จะช่วยเหลือ หรือพร้อมที่จะต่อต้าน เป็นต้น

องค์ประกอบทั้ง 3 องค์ประกอบนี้มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จนบางครั้งไม่สามารถแยกออกจากกันได้เด็ดขาด เช่น ถ้าบุคคลนั้นมีประสบการณ์เคยประสบอุบัติเหตุรถคว่ำมาก่อน เขาสามารถไปที่เกิดเหตุที่รถคว่ำ แสดงว่าเขามีองค์ประกอบพฤติกรรมเป็นไปในแนวทางบวก และมีแนวโน้มที่จะใช้รถยนต์ต่อไป

ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของทัศนคติทั้ง 3 ด้านนี้ สามารถเขียนเป็นแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ได้ดังปรากฏตามภาพประกอบ

ภาพที่ 2.3 ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของทัศนคติ

ดังนั้นเมื่อบุคคลหนึ่งได้รับสิ่งเร้าต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สถานการณ์ หรือวัตถุใดๆ บุคคลนั้นจะเกิดความรู้สึก ความรู้ ความเข้าใจ และความพร้อมที่จะแสดงออก สิ่งเหล่านี้คือองค์ประกอบของทัศนคติที่เราสามารถวัดได้จากคำพูดที่แสดงความรู้สึก ความเชื่อ หรือพฤติกรรมที่แสดงออก

ส่วนดวงเดือน พันธุมนาวิน (2528:10) กล่าวถึงองค์ประกอบของทัศนคติ ว่าอาจแบ่งออกเป็น

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึกเชิงประมาณค่า (Cognitive Component) คือมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งนั้น ซึ่งสามารถประเมินค่าว่าดีหรือเลวเพียงใด
2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึกหรืออารมณ์ (Affective Component) คือความรู้สึกที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น โกรธ เกลียด รัก ชอบเพียงใด ซึ่งสามารถสังเกตได้จากการแสดงออกทางสีหน้า อารมณ์ หรือท่าทาง
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) คือ ความพร้อมในการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดทั้งในด้านบวกและลบ

4. ประเภทของทัศนคติในเรื่องปัญหาสังคม

ฮอร์ตัน (Horton) และเลสลี (Leslie) (อ้างใน สุพัศตรา สุภาพ, 2540 :88) อธิบายอย่างน่าสนใจในเรื่องทัศนคติของบุคคลต่อปัญหาสังคม โดยกล่าวว่า การศึกษาทัศนคติจะช่วยให้เราทราบว่า เหตุใดบุคคลจึงมีปฏิกิริยาแตกต่างกันออกไป ซึ่งส่วนใหญ่ก็มักจะออกมาในลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. วางเฉยหรือไม่สนใจ เพราะเห็นว่าปัญหานั้นไม่กระทบกระเทือนต่อตัวเขา และตัวเขาเองก็ไม่มีเวลาพอที่จะสนใจได้ทุกเรื่อง เพราะมีเรื่องอื่นที่น่าเพลิดเพลินเจริญใจมากกว่า ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะให้ความสนใจต่อเมื่อมีความรู้สึกว่ ปัญหานั้นกระทบกระเทือนต่อสวัสดิภาพของเขา หรือคุณค่าค่านิยมบางอย่างที่เขายึดถืออยู่
2. กรรมบันดาล โดยเชื่อว่าปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นนั้น เป็นเพราะกรรมบันดาลให้เป็นไป ด้วยเหตุนี้ จึงยอมรับความทุกข์ยากและความอดอยากอย่างสงบ โดยไม่พยายามแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น หรือแม้แต่คิดจะทำอะไรสักอย่างกับปัญหา บุคคลดังกล่าวไม่ใช่ไม่อยากแก้ปัญหา แต่เป็นเรื่องที่ว่าความคิดที่จะทำอะไรสักอย่างไม่เคยอยู่ในหัวของเขา เหมือนอย่างที่เราไม่เคยคิดว่า ถ้ามีคบบาดนิ้วก็ตัดนิ้วทิ้งไป ไม่ต้องมารักษา
3. เย้ยหยัน พวกนี้เห็นว่าเสียเวลาที่จะไปพูดเรื่องปัญหาสังคม คนที่ประสบกับโชคร้ายนั้นไม่มีค่าควรแก่การสนใจ ส่วนคนที่ช่วยเหลือก็ไม่น่าไว้วางใจ เพราะแต่ละคนก็มีความเห็นแก่ตัวทั้งนั้น ฉะนั้น ควรปล่อยให้ชีวิตแต่ละคนเป็นไปตามยถากรรม
4. การลงโทษของศาสนา เป็นการลงโทษของพระเจ้าตามบาปของมนุษย์ ดังนั้น ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ดินฟ้าอากาศแห้งแล้ง น้ำท่วม สงคราม โรคระบาด พายุ ไข้หวัด หนักหน่วง เศรษฐกิจตกต่ำ ก็คือผลที่พระเจ้าลงโทษที่มนุษย์กระทำผิด ถ้าเป็นจริงดังกล่าวข้าง

ต้น การแก้ปัญหา ก็คือการประพุดิให้อยู่ในกรอบของศีลธรรม รู้จักสำนึกบาปที่ทํา สวดมนต์ อ้อนวอน ไม่ใช่แก้โดยการเปลี่ยนแปลงสังคมหรือสถาบัน

อันที่จริงปัญหาเรื่องทีพระเจ้าแทรกแซงกิจกรรมของมนุษย์ และหน้าที่เรื่องการล้างบาป และสวดมนต์อ้อนวอน เป็นเรื่องของวิชาปรัชญาและศาสนา ไม่ใช่เรื่องทางสังคมวิทยา ซึ่ง ศาสตร์ทั้งสองอย่างนี้หาคำตอบโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ไม่ได้ ในการศึกษาปัญหาสังคม นักสังคมวิทยาจะวิเคราะห์ที่ใดผลเพียงไร ต้องศึกษาสาเหตุที่มาทางสังคมมากกว่าสาเหตุที่อยู่ นอกเหนือธรรมชาติ เพราะไม่มีหลักฐานเพียงพอที่จะอ้างว่าปัญหาสังคมเป็นการลงโทษของ พระเจ้า

5. ความรู้สึกอ่อนไหว พวกนี้ไม่เหมือน 4 พวกแรกที่กล่าวมา พวกนี้เป็นพวกที่มอง ปัญหาในแง่ที่ว่าควรทำอะไรสักอย่าง และความทุกข์ยากของคนควรได้รับความช่วยเหลือโดย ตรง และโดยรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ พวกนี้ไม่ได้มองปัญหาว่าเป็นผลของความไม่ สมบูรณ์ของสถาบันสังคม อยางไรก็ตามถ้าพวกนี้พบว่าผู้ที่ตนช่วยเหลือเป็นพวกละโมภ ซึ่เกียจ ไม่มี ความกตัญญู ฯลฯ พวกนี้อาจจะกลายเป็นพวกที่สาม คือ พวกเย้ยหยันไปก็ได้

6. ทศนคติทางวิทยาศาสตร์สังคม เป็นทัศนคติของนักวิทยาศาสตร์และนักสังคม สงเคราะห์อาชีพ เป็นทัศนคติที่ว่า การเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่ทุกข์ยากเท่านั้นยังไม่พอ ต้องมีความ รู้ความชำนาญ และความรู้งั้นเห็นจริงในวิชาชีพ ว่าปัญหานั้นมีความเป็นมาอย่างไร และจะ แก้ไขอย่างไร ทำทีของนักวิทยาศาสตร์สังคมต่อปัญหาที่เกิดขึ้น ก็ออกมาในรูปการตั้งคำถาม ว่าเป็นปัญหาอะไร มีข้อเท็จจริงอย่างไบบ้างเกี่ยวกับปัญหานั้น มีค่านิยมทางสังคมอะไรบ้างที่ เกี่ยวข้อง มีวิธีการปฏิบัติใดที่ได้ผล ถ้าดูจากค่านิยมที่คนส่วนใหญ่ยึดถือ เป็นต้น

5 การวัดทัศนคติ

การวัดทัศนคติ เป็นวิธีการที่ทำให้คนเข้าใจทัศนคติของบุคคล และสามารถทำนาย พฤติกรรมของบุคคลนั้นๆ ได้ การวัดทัศนคติมีหลายวิธี อาทิเช่น การวัดทัศนคติแบบเซอร์ส โตน (Thurstone Scale) การวัดทัศนคติแบบกัทแมน (Guttman Scale) และการวัดทัศนคติ แบบลิเคิร์ต (Likert Scale)

สำหรับการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลใน กรุงเทพมหานครนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นสร้างมาตรวัดทัศนคติแบบจัดอันดับคุณภาพ (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต เพราะสะดวกแก่การวัด เนื่องจากไม่ซับซ้อนหรือมีกระบวนการมากมาย เช่น การวัดแบบวิธีอื่นๆ

ขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อให้วัดทัศนคติตามแบบลิเคิร์ต (Likert Scale) มีดังนี้

1. พิจารณาว่าต้องการทัศนคติของใคร ที่มีต่ออะไร และให้ความหมายของทัศนคติ และสิ่งที่วัดได้แน่นอน

2. เมื่อตีความหมายของสิ่งที่วัดแน่นอนแล้ว สร้างข้อความ (Statement หรือ Item) ในแต่ละหัวข้อนั้นๆ โดยให้คลุมเนื้อหาในหัวข้อเหล่านั้น ขณะเดียวกันก็ให้พิจารณาข้อความเหล่านั้นว่าเป็นข้อความที่ถามเกี่ยวกับความเชื่อหรือความรู้สึกของผู้ตอบหรือไม่

ลิเคิร์ต (Likert) ได้กล่าวถึงหลักการออกแบบสอบถามไว้ คือ

2.1 ข้อความควรเขียนใหม่ในแง่ของความรู้สึก ความเชื่อ หรือความตั้งใจที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ไม่ใช่ข้อเท็จจริง (Fact)

2.2 ข้อความที่บรรจุลงในช่อง (Scale) จะต้องประกอบด้วยข้อความที่เป็น Favorable Statement และ Unfavorable Statement คละกันไป

2.3 ข้อความแต่ละข้อความจะต้องสั้น เข้าใจง่าย ชัดเจน มีจำนวนข้อความที่ไม่ยาวเกินไปนัก

3. การทดลองใช้ (Try out) แบบสอบถาม เพื่อเลือกข้อความใช้แบบสอบถามกับกลุ่มบุคคลที่มีพื้นฐานคล้ายกับกลุ่มที่เราจะศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการปรับปรุงข้อความและคัดเลือกข้อความ โดยการวิเคราะห์ข้อความ (Item Analysis)

ลักษณะการตอบแบบสอบถามนี้มีให้เลือก 5 ข้อคือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง การให้คะแนนนั้นขึ้นอยู่กับชนิดของข้อความว่าเป็นลักษณะของความเห็นด้วย (Favorable Statement) หรือลักษณะของความไม่เห็นด้วย (Unfavorable Statement) ถ้าข้อความนั้นมีลักษณะเห็นด้วย (Favorable Statement) การให้คะแนนจะเป็นดังนี้

ข้อเลือก	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5
เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วย	3
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	2
	1

ในกรณีที่ข้อความนั้นมีลักษณะไม่เห็นด้วย (Unfavorable Statement) การให้คะแนนจะมีลักษณะตรงกันข้าม ดังนี้

ข้อเลือก	คะแนน
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1
เห็นด้วย	2
ไม่แน่ใจ	3
ไม่เห็นด้วย	4
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุพจน์ สิริโยธิน, พ.ต.ท. (2520 : ก) วิจัยเรื่อง “ปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจราจรนอกจากสูญเสียด้านเศรษฐกิจแล้ว น้ำมันเชื้อเพลิง การสึกหรอของเครื่องยนต์แล้วยังทำให้ประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนนมีจิตใจที่เห็นแก่ตัวมากขึ้น โดยการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบบังคับการจราจรเพื่อความได้เปรียบของตนเอง

เพชรจิต เกตุผาสุข, ร.ต.อ. (2522 : 11 - 26) วิจัยเรื่อง “ปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่าการติดขัดการจราจรมีสาเหตุหลายประการ เช่นการคับคั่งของยวดยาน สภาพของถนน เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการผังเมืองและการศึกษา นอกจากนี้ความเสียหายที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจต้องทำให้สิ้นเปลืองน้ำมันเชื้อเพลิงของผู้ใช้รถใช้ถนน และเสียหายต่อสังคมเศรษฐกิจส่วนรวม

กุลวดี อรวัฒนพันธ์ (2537 : ก) วิจัยเรื่อง “พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารเพื่อเสริมสร้างวินัยจราจรของผู้ขับขี่รถยนต์ ในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยศึกษาจากผู้ขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคลในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 250 คน ด้วยแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ขับขี่รถยนต์ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร อยู่ในระดับสูง
2. ผู้ขับขี่รถยนต์ส่วนใหญ่มีทัศนคติเกี่ยวกับกฎจราจร อยู่ในระดับปานกลาง
3. ผู้ขับขี่รถยนต์ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการขับขี่รถยนต์ตามวินัยจราจร อยู่ในระดับปานกลาง

4. ผู้ขับขีรถยนต์ส่วนใหญ่ เคยได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเสริมสร้างวินัยจราจรจากสื่อ โทรทัศน์และวิทยุ ที่มีลักษณะเนื้อหาเป็นการขอความร่วมมือให้ผู้ใช้รถใช้ถนนปฏิบัติตามกฎจราจร

5. พฤติกรรมเปิดรับข่าวสารของผู้ขับขีรถยนต์ พบว่า ผู้ขับขีรถยนต์ส่วนใหญ่มีการแสวงหาข้อมูล ข่าวสาร โดนใช้สื่อวิทยุและโทรทัศน์มากที่สุด และอิทธิพลของสื่อที่มีต่อผู้ขับขีรถยนต์ส่วนใหญ่ได้แก่วิทยุและโทรทัศน์

เพ็ญศรี สุวรรณอักษร (2537:178) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอุบัติเหตุจราจรทางบก ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยของผู้ขับขีรถยนต์ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดอุบัติเหตุจราจรทางบก ได้แก่ การฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ขับขีรถยนต์

2. ปัจจัยของผู้ขับขีรถยนต์ที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการเกิดอุบัติเหตุจราจรทางบกได้แก่

- ความรู้เรื่องกฎจราจร
- ลักษณะนิสัยของผู้ขับขีรถยนต์
- ประสบการณ์ในการขับขีรถยนต์ในกรุงเทพมหานคร
- ความถี่ในการขับขีรถยนต์ในกรุงเทพมหานคร
- พฤติกรรมในขณะขับขีรถยนต์
- ระยะเวลาของการได้รับใบอนุญาตขับขีรถยนต์

พิรพงษ์ กิวเกษม (2538:207) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการแก้ปัญหาจราจรติดขัดในเขตกรุงเทพมหานคร ในทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรประจำสถานีตำรวจนครบาลกับเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำกองบังคับการตำรวจจราจรพบว่า

ทัศนคติที่มีต่อมาตรการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหารจราจรตามหลักการบริหารจราจรสากล

1. ทางด้านของวิศวกรรมจราจร

สังกัดของกลุ่มตำรวจจราจร คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรประจำสถานีตำรวจนครบาล และประจำกองบังคับการตำรวจจราจร ไม่มีความแตกต่างเกี่ยวกับทัศนคติในการแก้ไขปัญหารจราจรทางด้านวิศวกรรมจราจรในมาตรการ การสร้างสะพานลอยข้ามทางแยก รถไฟฟ้าใต้ดิน รถไฟฟ้ายกระดับ (ชานายง,โฮปเวล) การจัดระบบจราจรเฉพาะพื้นที่ ที่ควบคุมโดยระบบคอมพิวเตอร์

มีความแตกต่างเกี่ยวกับทัศนะในการแก้ไขปัญหารถทางด้านวิศวกรรมจราจรในมาตรการการเปิดสัญญาณไฟจราจรตามทางแยกให้สัมพันธ์กับการจราจรที่สมดุลกับปริมาณรถ การใช้เครื่องหมายและสัญญาณจราจรต่างๆ ในจุดที่เหมาะสม การจัดระบบเดินรถแบบวันเวย์ การจัดระบบเดินรถแบบสวนช่องทาง บัสเลน ระบบทางด่วน โครงการยกระดับ

2. ทางด้านบังคับใช้กฎหมาย

สังกัดของกลุ่มตำรวจจราจร ไม่มีความแตกต่างเกี่ยวกับทัศนะการแก้ไขปัญหารถทางด้านการบังคับใช้กฎหมายทางด้านต่างๆ ดังนี้คือ การห้ามหยุด ห้ามจอด ในถนน 314 สาย การออกกฎหมายควบคุมและมีการใช้รถยนต์ การห้ามใช้รถยนต์ในวันที่ตรงกับเลขทะเบียนตัวสุดท้าย การเก็บค่าธรรมเนียมรถยนต์ที่จะวิ่งในเขตชั้นในกรุงเทพมหานคร การจำกัดอายุการใช้งานของรถ และการตรวจสภาพรถยนต์ การเปลี่ยนวันหยุดงานของราชการ รัฐวิสาหกิจ และวันหยุดเรียนของนักเรียน การห้ามรถบรรทุกเข้าเขตกรุงเทพมหานคร การกวดขันจับกุมผู้ขับขี่ที่เสพยาเสพติด

มีความแตกต่างเกี่ยวกับทัศนะการแก้ไขปัญหารถทางด้านการบังคับใช้กฎหมาย โดยมาตรการต่างๆ ดังนี้ คือ การใช้ใบสั่งแก่ผู้ฝ่าฝืนกฎจราจร การใช้มาตรการลีดออกและยกรถ การบังคับให้รถทุกคันทำประกันคุ้มครองผู้ประสบภัย การเก็บค่าธรรมเนียมการจอดรถ การสลับเวลาการทำงานของหน่วยราชการ บริษัทเอกชนและรัฐวิสาหกิจ

3. ทางด้านการให้การศึกษาเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร

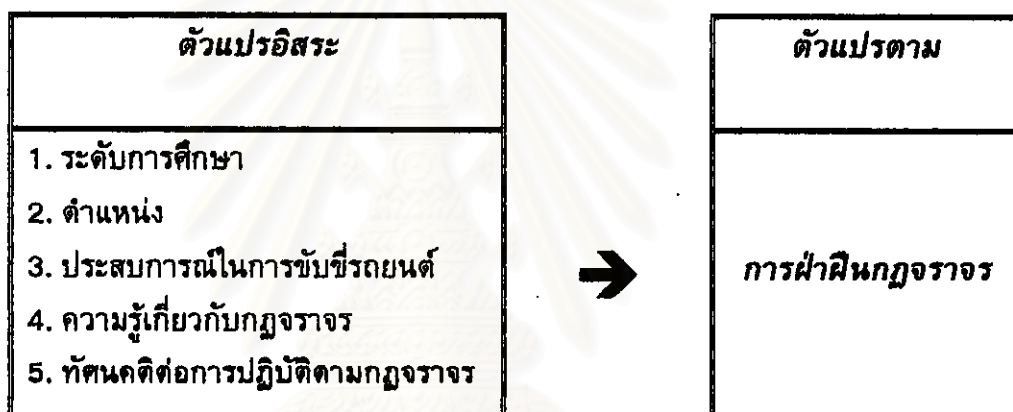
สังกัดของกลุ่มตำรวจจราจรมีความแตกต่างกันเกี่ยวกับทัศนะในการแก้ไขปัญหารถทางด้านการให้การศึกษาเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับจราจรโดยมาตรการการจัดทำป้ายโปสเตอร์ให้ประชาชนเคารพกฎจราจร การว่ากล่าวตักเตือน อบรมผู้กระทำผิดกฎจราจร การรณรงค์เรื่องมารยาทและวินัยในการจราจร การทำความเข้าใจว่าการแก้ไขปัญหารถต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชน การใช้วิทยุข่าวสารการจราจรที่รายงานสภาพการจราจร

สมมติฐาน

1. ผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่มีระดับการศึกษาต่ำจะมีการฝ่าฝืนกฎจราจรมากกว่า ผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูง
2. ผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่มีระดับตำแหน่งต่ำ จะมีการฝ่าฝืนกฎจราจรมากกว่าผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่มีระดับตำแหน่งสูง

3. ผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่มีประสบการณ์ในการขับรถยนต์น้อย จะมีการฝ่าฝืนกฎจราจรมากกว่าผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่มีประสบการณ์ในการขับรถยนต์มาก
4. ผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรน้อย จะมีการฝ่าฝืนกฎจราจรมากกว่า ผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรมาก
5. ผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่มีทัศนคติที่เห็นด้วยน้อยต่อการปฏิบัติตามกฎจราจร จะมีการฝ่าฝืนกฎจราจรมากกว่า ผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่มีทัศนคติที่เห็นด้วยมากต่อการปฏิบัติตามกฎจราจร

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

ระดับการศึกษาต่ำ หมายถึง ระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีลงมา

ระดับการศึกษาสูง หมายถึง ระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

ระดับตำแหน่งต่ำ หมายถึง ระดับตำแหน่งข้าราชการตั้งแต่ระดับ 5 ลงมา

ระดับตำแหน่งสูง หมายถึง ระดับตำแหน่งข้าราชการระดับ 6 ขึ้นไป

ประสบการณ์ในการขับรถยนต์น้อย หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลขับรถยนต์เป็น ตั้งแต่เริ่มขับรถยนต์และนับเฉพาะช่วงเวลาขับรถยนต์เป็นประจำ อย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งวัน รวมระยะเวลาไม่เกิน 10 ปี

ประสบการณ์ในการขับรถยนต์มาก หมายถึง ระยะเวลาที่ผู้ขับรถยนต์ส่วนบุคคลขับรถยนต์เป็น ตั้งแต่เริ่มขับรถยนต์และนับเฉพาะช่วงเวลาขับรถยนต์เป็นประจำ อย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งวัน รวมระยะเวลา 10 ปีขึ้นไป

ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรน้อย หมายถึง การรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการจราจรทางบก ที่ออกเป็นพระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ประกาศ ข้อบังคับของเจ้าพนักงานจราจร รวมถึงสัญญาณ สัญญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

ความรู้เกี่ยวกับกฎจราจรมาก หมายถึง การรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการจราจรทางบก ที่ออกเป็นพระราชบัญญัติ กฎกระทรวง ประกาศ ข้อบังคับของเจ้าพนักงานจราจร รวมถึงสัญญาณ สัญญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งได้คะแนนตั้งแต่ค่าเฉลี่ยขึ้นไป

ทัศนคติต่อการปฏิบัติตามกฎจราจรน้อย หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ขับรถยนต์ส่วนบุคคลที่มีต่อการขับรถยนต์ที่ไม่เป็นไปตามกฎจราจร คือได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

ทัศนคติต่อการปฏิบัติตามกฎจราจรมาก หมายถึง ความคิดเห็นของผู้ขับรถยนต์ส่วนบุคคลที่มีต่อการขับรถยนต์ที่เป็นไปตามกฎจราจรอย่างเคร่งครัด คือได้คะแนนตั้งแต่ค่าเฉลี่ยขึ้นไป

การฝ่าฝืนกฎจราจร หมายถึง การละเมิด ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนด กฎเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พระราชบัญญัติขนส่งทางบก และประกาศของเจ้าพนักงานจราจรในเขตกรุงเทพมหานคร

การจราจร หมายถึง การใช้ทางของผู้ขับขี่

ผู้ขับรถยนต์ส่วนบุคคล หมายถึง ผู้ขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคลทั้งที่เป็นเจ้าของรถเองและไม่ได้เป็นเจ้าของรถที่ใช้

ปัญหาการจราจร หมายถึง สถานการณ์หรือสภาพการณ์ที่เป็นอุปสรรคในการใช้รถใช้ถนน หรือผู้ขับรถใช้ถนนเกิดความไม่สะดวกในการสัญจร ซึ่งในที่นี้จะครอบคลุมถึงสาเหตุปัญหาการจราจร ผลกระทบที่เกิดจากปัญหาการจราจร อันมีผลต่อด้านเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัยและจิตใจ ตลอดจนแนวทางแก้ไข

พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกที่บุคคลสังเกตเห็นได้ เกี่ยวกับการขับขี่รถยนต์

ผู้ขับขี่ หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคล ไม่ว่าจะป็นรถยนต์ของตนเอง หรือของผู้อื่น

การปฏิบัติ หมายถึง การประพฤติปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน หรือปฏิบัติบ่อยๆ อันเป็นพฤติกรรมภายนอกของผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคล นับตั้งแต่การตรวจสอบสภาพรถก่อนขับรถยนต์ ความระมัดระวังในขณะขับรถยนต์ การปฏิบัติตามตามกฎหมายจราจร และการปฏิบัติตนหลังขับรถยนต์

รถยนต์ส่วนบุคคล หมายถึง รถยนต์นั่งส่วนบุคคลไม่เกิน 7 คน

ระเบียบวิธีวิจัย

1 หน่วยในการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น หน่วยในการวิจัย (Unit of Analysis) ซึ่งได้แก่ ผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่เป็นผู้ขับขี่

2 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานครที่ขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคล มีจำนวน 921 คน

3 การสุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากจำนวนผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลมีจำนวนมาก และกระจายอยู่ทั่วกรุงเทพฯ แต่ด้วยข้อจำกัดด้านเวลา และงบประมาณ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้ที่ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่เป็นข้าราชการในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น ผู้วิจัยกำหนดวิธีการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) สํารวจจำนวนข้าราชการในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยที่ปฏิบัติงานในเขตกรุงเทพมหานครที่มีรถยนต์ส่วนบุคคล จากกองคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทยที่ได้ออกใบอนุญาตให้รถยนต์ผ่านเข้ากระทรวงมหาดไทย มีจำนวน 921 คัน แยกเป็นดังนี้

หน่วยงาน	จำนวน (คน)
ผู้บริหารสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย	36
กองการเจ้าหน้าที่	67
กองคลัง	59
กองการช่าง	44
กองการต่างประเทศ	42
กองการสื่อสาร	257
กอง กว.และกส.	31
กองตรวจราชการ	36
กองนิติการ	24
กองแผนพัฒนาจังหวัด	25
กองสารนิเทศ	35
ศูนย์สารสนเทศ	31
สถาบันดำรงราชานุภาพ	61
สำนักนโยบายและแผน	93
สำนักงานนายทะเบียนพรรคการเมือง	26
กองกลาง	54
รวม	921

ที่มา กองคลัง สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

2) กำหนดขนาดตัวอย่าง โดยการคำนวณด้วยสูตร

$$n = \frac{N}{(1 + N(e)^2)}$$

ผลการคำนวณขนาดตัวอย่างตามสูตรดังกล่าว โดยกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนของการ สุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5 หรือ 0.05 ได้ขนาดตัวอย่าง เท่ากับ 278 ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ 280 คน

3) การสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (simple random sampling) โดยการนำรายชื่อผู้ที่ขออนุญาตมีบัตรนารถยนต์ส่วนบุคคลผ่านเข้ากระทรวงมหาดไทยทั้งหมด 921 คน มาจับฉลากให้ได้จำนวน 280 คน

เครื่องมือในการวิจัย

1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้สร้างแบบสอบถามขึ้นเอง โดยใช้กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นฐานในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป โดยแบบสอบถามที่สร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพ และระยะเวลาการขับรถยนต์ เป็นต้น

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่วัดระดับความรู้ของผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคล เป็นคำถามที่ถามถึงกฎ ระเบียบ ข้อบังคับการจราจร การขนส่งทางบก และเรื่องที่เกี่ยวข้อง โดยให้ผู้ตอบเลือกว่า “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” ถ้าตอบถูก ได้ 1 คะแนน และถ้าตอบ ผิด ให้ 0 คะแนน

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลที่วัดทัศนคติต่อการฝ่าฝืนกฎจราจร ของผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลเป็นคำถามที่ปรับปรุงมาจากวิธีวัดทัศนคติของ Likert ซึ่งมีการกำหนดมาตรวัดด้วยอัตราช่วงระยะ (Interval Scale) เพื่อใช้ในการสำรวจ ทัศนคติของผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคล โดยกำหนดระดับคะแนนไว้ 3 ระดับ และแบ่งเป็นดังนี้

คำถามในเชิงบวก

เห็นด้วยมาก	= 3 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	= 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	= 1 คะแนน

คำถามในเชิงลบ

เห็นด้วยมาก	= 1 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	= 2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	= 3 คะแนน

ตอนที่ 4 เป็นคำถามเกี่ยวกับการฝ่าฝืนกฎจราจร ของผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคล โดยลักษณะของคำตอบจะเป็นการจำแนกตามปริมาณการกระทำ คือ การฝ่าฝืนกฎจราจรบ่อยมาก การฝ่าฝืนกฎจราจรบ่อยและการฝ่าฝืนกฎจราจรน้อย ซึ่งการให้คะแนนสำหรับแต่ละคำตอบ จะเป็นดังนี้

น้อย	ให้คะแนน	1 คะแนน
บ่อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
บ่อยมาก	ให้คะแนน	3 คะแนน

ตอนที่ 5 เป็นการสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานแก้ไขปัญหาการจราจรที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์แนวทางการปรับปรุงมาตรการแก้ไขปัญหาการจราจรต่อไป

2 การทดสอบแบบสอบถาม

การหาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ และอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

การวิเคราะห์ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับประชากรที่จะทำการศึกษาวิจัย ได้แก่ ผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่เป็นข้าราชการในสังกัดกรมการปกครอง จำนวน 20 คนและหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of Alpha)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentation Study) ตามสถาบันทางการ การ สถานที่ราชการและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตำราทางวิชาการ วารสาร บทความ รายงานสถิติ และผลงานวิจัย เป็นต้น

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดย

1. การใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลที่เป็นประชากรตัวอย่าง ในเดือนมกราคม 2539 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไปจำนวนทั้งสิ้น 320 ชุด และได้รับคืนมา 317 ชุด เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ 280 ชุด คิดเป็นร้อยละ 87.5 ของแบบสอบถามที่แจกไปทั้งหมด โดยในเบื้องต้นผู้วิจัยได้ทำหนังสือขอความร่วมมือไปถึง ประชากรตัวอย่างให้ช่วยตอบแบบสอบถาม พร้อมทั้งแจกจ่ายให้ประชากรตัวอย่าง และแจ้งกำหนดเวลาที่ผู้วิจัยจะมาขอรับแบบสอบถามคืน และนำแบบสอบถามดังกล่าวมาทำการ วิเคราะห์ตามระเบียบวิธีวิจัยและสรุปผล

2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) โดยทำการสัมภาษณ์ประชากรตัวอย่าง ในระหว่างวันที่ 1 ธันวาคม 2539 - 15 มกราคม 2540 โดยจำแนกการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์ผู้ใช้รถยนต์ส่วนบุคคลจำนวน 10 คน เพื่อศึกษาพฤติกรรม ทักษะ และความรู้เกี่ยวกับกฎจราจร

2.2 การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่งานจราจร จำนวน 6 นาย ที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ที่มีการจราจรหนาแน่น เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการปฏิบัติงาน และข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหการจราจร ซึ่งผู้วิจัยได้สุ่มสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งปฏิบัติงานใน 3 แยกคือ แยกศิริราช แยกบรมราชชนนี และแยกบางพลัด

ซึ่งในการนี้ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไป
2. ลักษณะทางสังคมและบุคลิกภาพ
3. ประวัติชีวิต
4. ชีวิตครอบครัว
5. ชีวิตประจำวัน
6. ทักษะเกี่ยวกับปัญหาจราจรบริเวณที่มีการจราจรคับคั่ง
7. ทักษะเกี่ยวกับผู้ใช้รถใช้ถนนบริเวณที่มีการจราจรคับคั่ง
8. ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหารจราจรบริเวณที่มีการจราจรคับคั่ง

โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายอย่างที่สำคัญที่สุด คือ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับผู้ให้ข่าวสำคัญ (งามพิศ สัตย์สงวน, 2539:138) ดังนั้นผู้วิจัยจะเป็นผู้สัมภาษณ์ด้วยตนเอง เพราะผู้วิจัยเคยปฏิบัติงานร่วมกับข้าราชการของ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย มารยะเวลาหนึ่ง อีกทั้งเคยร่วมงานกับเจ้าหน้าที่จราจรมาก่อน จึงมี

ความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับผู้ให้ข้อมูลเป็นอย่างดี และมีความเชื่อมั่นว่าจะได้รับข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงได้ มากยิ่งขึ้น

3. การสังเกตทั่วไป (General Observation) ในบริเวณที่มีการจราจรคับคั่ง ซึ่ง ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ แยกศิริราช แยกบรมราชชนนี และแยกบางพลัด ในระหว่างวันที่ 4 - 21 ธันวาคม 2539 ช่วงเวลา 06.00 - 09.00 น. และ 16.00 - 19.00 น. เพื่อนำข้อมูลมาประมวลร่วมกับข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และจะทำให้ได้ทราบถึงสภาพปัญหาที่แท้จริง ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น

ซึ่งในการนี้ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

1. ลักษณะทางกายภาพของบริเวณที่สังเกต
2. พฤติกรรมของการขับรถของคนขับรถประเภทต่างๆ
3. พฤติกรรมของคนใช้ทางประเภทอื่น
4. การเกิดอุบัติเหตุ
5. ปัญหาการจราจรบริเวณที่สังเกต
6. พฤติกรรมของตำรวจจราจร
7. ประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจราจร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ ในการประมวลผลข้อมูล โดยใช้โปรแกรม SPSS (Statistical Package for Social Science) ช่วยในการประมวลผล และ วิเคราะห์ข้อมูล

1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ลักษณะทั่วไปของประชากรที่ทำการศึกษา จะวิเคราะห์ด้วยสถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean)
2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆกับพฤติกรรมการใช้รถยนต์ส่วนบุคคล ผู้วิจัยกำหนดสถิติที่ใช้ดังนี้

2.1 ร้อยละ (Percentage) เป็นระเบียบวิธีการทางสถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบอย่างหนึ่งซึ่งจะใช้เปรียบเทียบข้อมูล โดยคิดเป็นค่าร้อยละเพื่อดูการกระจายของตัวแปร และเพื่อนำเสนอข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมวดหมู่ของตัวแปร

2.2 การทดสอบไคสแควร์ (Chi-square Technique) เป็นระเบียบวิธีการทางสถิติที่ใช้ทดสอบความเป็นอิสระ (Test of Independence) และทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ (Test of Statistical of Significance) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ระดับการวัดของตัวแปร (Level of Measurement) หรือปัจจัยที่นำมาใช้ศึกษาวิจัยดังกล่าว ส่วนใหญ่เป็นตัวแปรที่อยู่ในระดับการวัดอันดับสเกล (Ordinal Scale) และข้อมูลที่รวบรวมมาได้ สามารถที่จะจำแนกคุณสมบัติของประชากรออกได้เป็นสองทาง ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ระเบียบวิธีการทางสถิติประเภทไค-สแควร์ เพราะเป็นสถิติที่เป็นแบบ Non-Parametric Method ซึ่งเป็นสถิติที่ไม่ได้คิดจากค่าพารามิเตอร์ (parameter) ที่แท้จริงของตัวประชากรนั่นเอง การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้สถิติดังกล่าวเพื่อทดสอบความเป็นอิสระของตัวแปร เพื่อวิเคราะห์ถึงปัจจัยทั้ง 5 ประการว่ามีผลต่อการฝ่าฝืนกฎจราจรหรือไม่ ตามสมมติฐานของการศึกษาที่ตั้งไว้

สูตรของไค-สแควร์

$$\chi^2 = \sum \frac{(O - E)^2}{E}$$

เมื่อ O = ค่าของข้อมูลที่รวบรวมได้ (Observed Value)
E = ค่าของข้อมูลที่คาดว่าจะเป็น (Expected Value)

โดยที่ E = $\frac{r \cdot k}{n}$ หมายความว่าคำนวณได้จากผลคูณของแต่ละ k ตามแถว (row) และแต่ละค่า k สดมภ์ (Column)หารด้วยจำนวนทั้งหมด

ในการแปลความหมายของไค-สแควร์ เพื่อทราบว่า ผลต่างจะมีนัยสำคัญหรือไม่ ต้องอาศัยค่าไค-สแควร์ ที่ระดับความมีนัยสำคัญต่างๆ ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดระดับความมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 0.05 และในการดูจากตารางนั้นจะต้องหาค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom) ด้วยการใช้สูตร

$$df. = (r-1)(k-1)$$

ข้อจำกัดในการใช้ค่าสถิติไค-สแควร์เพื่อทดสอบสมมติฐาน คือ

1 จำนวนของประชากร หรือตัวอย่างในแต่ละเซลล์ (Cell) ของตารางจะต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 5 และจำนวนของประชากรไม่น้อยกว่า 30

2 ค่าไค- สแควร์จะไม่สามารถบอกทิศทางหรือระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรได้

2.3 ยูลส์คิว (Yule's Q) เป็นระเบียบวิธีการทางสถิติที่บอกให้ทราบถึงทิศทางและระดับความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยมีข้อแม้ว่าข้อมูลที่ได้จะต้องมีลักษณะเป็นตาราง 2X2 หรือ Four-fold Tables ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการทราบถึงขนาดของความแตกต่างของตัวแปรทั้ง 2 ปัจจัย ดังกล่าว สูตรทั่วไปของยูลส์คิวคือ (James A.Davis, 1971 : 47-49)

$$Q_{xy} = \frac{(\text{Consistent Pairs}) - (\text{Inconsistent Pairs})}{(\text{Consistent Pairs}) + (\text{Inconsistent Pairs})}$$

Inconsistent Pairs	Consistent Pairs
Consistent Pairs	Inconsistent Pairs

ค่าของยูลส์คิวมีเกณฑ์วัดระดับความสัมพันธ์ดังนี้

+0.70 หรือมากกว่า	ถือว่ามีความสัมพันธ์เชิงปฏิภาคระดับสูงมาก
+0.50 ถึง +0.69	ถือว่ามีความสัมพันธ์เชิงปฏิภาคค่อนข้างสูง
+0.30 ถึง +0.49	ถือว่ามีความสัมพันธ์เชิงปฏิภาคระดับปานกลาง
+0.10 ถึง + 0.29	ถือว่ามีความสัมพันธ์เชิงปฏิภาคค่อนข้างต่ำ
+0.01 ถึง +0.09	ถือว่ามีความสัมพันธ์เชิงปฏิภาคระดับต่ำมาก แทบจะไม่มีความสัมพันธ์
0.00	ถือว่าไม่มีความสัมพันธ์
-0.01 ถึง -0.09	ถือว่ามีความสัมพันธ์เชิงนิเสธในระดับต่ำมาก แทบจะไม่มีความสัมพันธ์
-0.10 ถึง -0.29	ถือว่ามีความสัมพันธ์เชิงนิเสธระดับค่อนข้างต่ำ
-0.30 ถึง -0.49	ถือว่ามีความสัมพันธ์เชิงนิเสธระดับปานกลาง
-0.50 ถึง -0.69	ถือว่ามีความสัมพันธ์เชิงนิเสธระดับค่อนข้างสูง
-0.70 หรือมากกว่า	ถือว่ามีความสัมพันธ์เชิงนิเสธในระดับสูงมาก